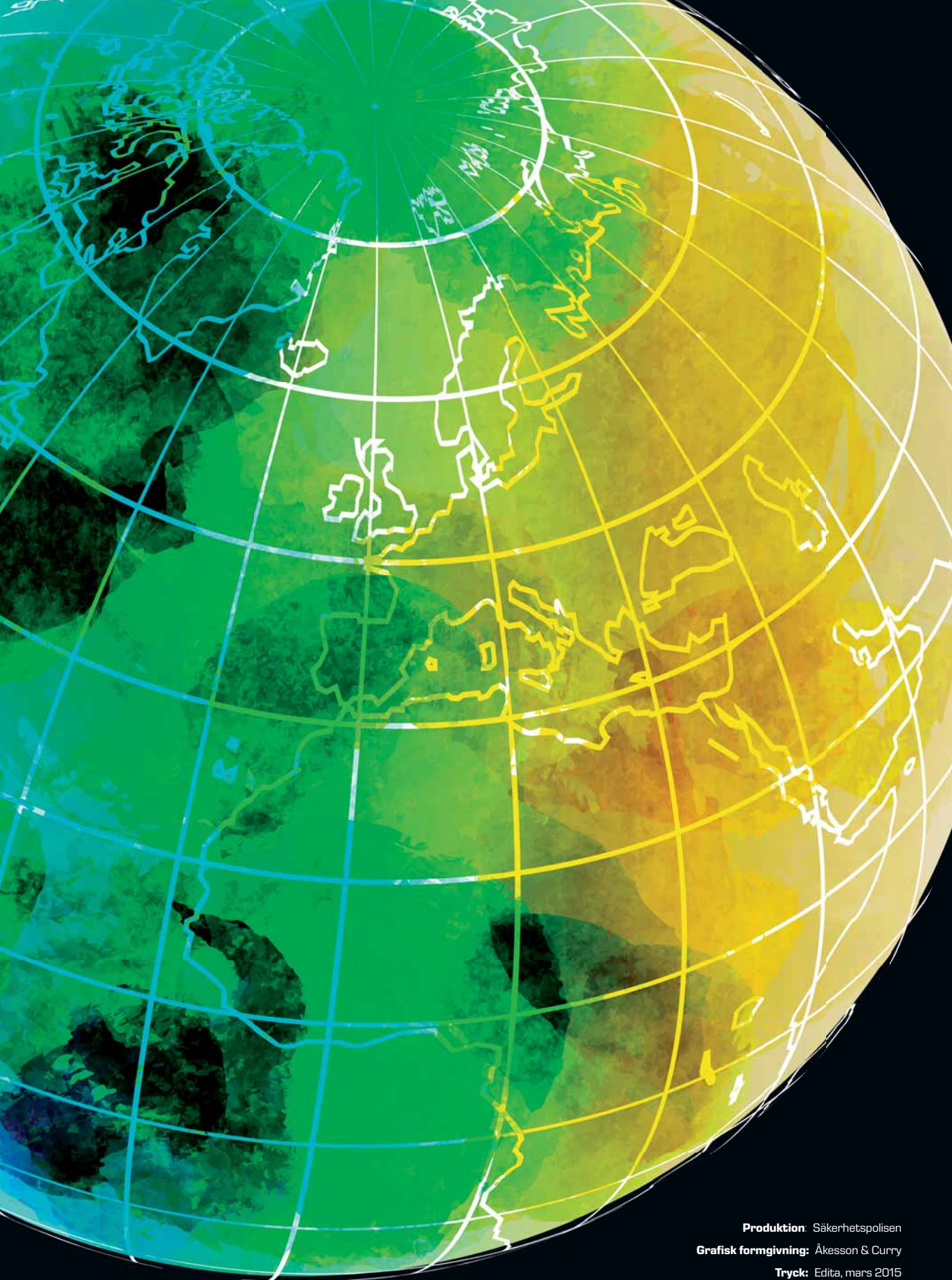

2014

Foton: Säkerhetspolisen: sid. 2–4, 39, 48, 60, 66, 71 och 73. TT: sid. 34, 62, 68–70, 72–74 och 76. Shutterstock: Framsida, sid. 57 och 59. Getty Images: sid. 28 och 61.

Mostphotos: sid. 7, 9, 10, 14, 22, 31, 36–38, 50, 52–55 och 67. Johnér: sid. 26–27. iStock: sid. 11, 13, 16, 18, 19, 21, 29, 33, 39, 46, 75.

Produktion: Säkerhetspolisen

Grafisk formgivning: Åkesson & Curry

Tryck: Edita, mars 2015

Illustrationer: Helena Halvarsson

ISBN: 978-91-86661-10-6

Beställning: Publikationen kan laddas ner från www.sakerhetspolisen.se och beställas via sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

Innehåll

Anders Thornberg har ordet

Visionen om ett säkert Sverige 4

Säkerhetspolisen i korthet

Vad är skillnaden mellan
Säkerhetspolisen och övriga polisen? 8
Fem verksamhetsområden 9
Säkerhetspolisen i siffror 10
Så styrs Säkerhetspolisen 11

Nationellt ansvar ger behov av
regional verksamhet 12
Därför kan Säkerhetspolisen inte
berätta allt 13
Så skaffar Säkerhetspolisen information 13
Samarbete – avgörande för resultat 14
NSIT – samverkan mot allvarliga IT-hot 14
Ickespridning 16
Sambandsmän stationerade utomlands 18
Register för effektivt operativt arbete 19
Vad är ett hot och vad är skyddsvärt? 20
Samtal – en metod att reducera hot 20

Uppdrag och verksamhetsområden

Kontraspionage	22
Kontraterroism	31
Säkerhetsskydd	36
Personskydd	48
Författningsskydd	50

Händelser 2014

Återvändare från al-Qaidainspirerade grupper	56
Ökad terroraktivitet kopplad till Syrien	58

Ryska olagliga underrättelseoperationer	60
Många på flykt i världen	62
Ett supervalårs utmaningar	65
Säkerhet under Almedalen	68
Politiskt motiverad brottslighet under supervalåret	70
Första maj-demonstrationen i Jönköping	71
Förundersökning om terrordåd nedlagd	73
Hackerangreppen på Logica	75

Medarbetarporträtt

Analytiker – bedömer hot och sårbarhet	78
--	----

Visionen om ett säkert Sverige

Det gångna året har varit ett särskilt intensivt år för Säkerhetspolisen. Det så kallade supervalåret var något vi kunde planera för, medan händelserna i Ukraina och den allt intensivare utvecklingen i Syrien och Irak är exempel på händelser i omvärlden som gjorde att vi fick ställa om och omprioritera.

FÖRMÅGAN ATT kunna hantera planerade händelser och samtidigt möta det oförutsebara är något som Säkerhetspolisen medvetet har utvecklat de senaste åren. Detta är vad omvärlden förväntar sig – och kräver – av oss. Under 2014 har vi haft anledning att pröva organisationen och vår egen förmåga. Supervalåret är ett exempel på en i förväg känd händelse som ger oss möjlighet att planera långt i förväg. Utvecklingen i Syrien och Irak samt i Ukraina är exempel på skeenden som snabbt ändrar karaktär och kräver omställningar.

Supervalåret

Ett av de områden som har högst prioritet i vårt arbete är skyddet av den centrala statsledningen. Syftet med vårt arbete är att statschefen, statsministern och övriga statsråd i regeringen, riksdagens ledamöter och en del övriga personer ska kunna sköta sina uppdrag under trygga och säkra former. Det handlar om att bedöma eventuella hot som riktas mot skyddspersonerna och att identifiera de sårbarheter som kan finnas runt dem. Med den bedömningen som grund är det vår uppgift både att motverka even-

tuella hot och att ge skyddspersonerna ett adekvat skydd.

Uppdraget är en ständig utmaning och kräver både stora resurser och kunskap. Ett valår innebär naturligtvis särskilda utmaningar. En valrörelse förutsätter att våra politiker är tillgängliga. Mötet mellan väljarna och politikerna är avgörande för en levande demokrati. Tillgängligheten gör dock att sårbarheten hos våra skyddspersoner ökar. En vässad debatt och stor medial exponering kan därtill skapa nya hotbilder.

Valåret 2014 var särskilt intensivt. Förutom det ordinarie valet var det också val till Europaparlamentet. Politikerveckan i Almedalen, som naturligtvis är särskilt uppmärksammat under ett valår, inföll däremellan.

Vårt arbete under valåret var självfallet väl förberett. En kritisk framgångsfaktor för att lyckas med uppdraget var att tidigt skapa goda samarbetsformer med landets då 21 polismyndigheter och en tydlig ansvarsfördelning mellan oss. Därtill krävs ett nära samarbete med Regeringskansliet, riksdagen, kommunerna och partiorganisationerna. Samtidigt måste vi i vårt underrättelsearbete följa utvecklingen i de

Ett mindre stabilt säkerhetspolitiskt läge i vår närhet ställer särskilda krav på oss att följa den olovliga underrättelseverksamhet som pågår i Sverige.

organisationer som kan tänkas ha avsikt och förmåga att störa valrörelsen och till och med begå våldshandlingar riktade mot våra politiker.

Arbetet under valåret 2014 är ett bra exempel på hur Säkerhetspolisen måste lösa uppgiften tillsammans med andra. Det förflöt utan allvarliga incidenter. Säkerhetspolisen har en del i det framgångsrika arbetet, men många andra bidrog förtjänstfullt till att skapa förutsättningar för en öppen och demokratisk valrörelse.

Syrien, Irak och Ukraina

Konflikten i Syrien var inte en ny företeelse under 2014, men den utveckling konflikten tog under året har krävt omprioriteringar. Antalet svenskar som anslutit sig till framför allt terrororganisationen ISIL:s styrkor för att delta i striderna ökade under året dramatiskt. Att svenskar åker till konfliktområden är inget nytt fenomen. De senaste åren har exempelvis resande till Jemen, Somalia och Afghanistan varit i fokus. Antalet resande från Sverige till konflikterna Syrien och Irak under 2014 har dock varit så mycket större. Vi uppskattar nu antalet personer som rest i hundratals och inte som tidigare i tiotal.

Att kartlägga och försöka förhindra dem som reser ut är en viktig uppgift. Att bedöma dem som återvänder utifrån avsikt och förmåga att begå terrorbrott i Sverige är en annan. Läget är allvarligt och konsekvenserna av resandet till Syrien och Irak är något vi får hantera under lång tid framöver.

Frågan berör väldigt många länder och det internationella engagemanget är stort. Samarbetet med utländska myndigheter och internationella institutioner är därför intensivt.

Även utvecklingen i Ukraina har påverkat Säkerhetspolisen under året. Händelseutvecklingen var snabb och överraskande. Ett mindre stabilt säkerhetspolitiskt läge i vår närhet ställer särskilda krav på oss att följa den olovliga underrättelseverksamhet som vi vet pågår i Sverige.

Samtidigt har även händelserna i Ukraina

medfört en situation där personer från Sverige reser för att ansluta sig till striderna, om än långt ifrån i lika omfattande antal som till Syrien och Irak.

Egen myndighet

Från och med den 1 januari 2015 är Säkerhetspolisen en egen myndighet. Vi är därmed inte en del av den nya, nationella Polismyndigheten. Steget att bilda en egen myndighet är i formell mening inte särskilt stort – vi har styrts och verkat på det sättet under lång tid.

Att vi är en egen myndighet innebär däremot en större tydlighet mot allmänheten kring vårt uppdrag och hur det skiljer sig från Polismyndighetens uppdrag. Det blir också tydligare vem som bär ansvaret i olika situationer.

Vi är fortfarande en del av polisväsendet. Under 2014 har vi förberett oss för att skapa den nya myndigheten och har säkrat ett fortsatt nära samarbete med den nya Polismyndigheten, som naturligtvis är en mycket viktig samarbetspartner även fortsättningsvis.

Ett säkert Sverige

Vi har under året också höjt blicken och tittat längre framåt än vanligt. Med år 2020 för ögonen har vi med rubriken "Ett säkert Sverige" formulerat Säkerhetspolisens vision för vad vi ska uppnå själva och tillsammans med andra. Visionen kräver en nationell kraftsamling där flera aktörer verkar tillsammans för att förhindra att allvarliga hot realiseras mot Sverige. Säkerhetspolisen ska vara ledande i denna utveckling.

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

VERKSAMHETEN I KORTHET

Vi får ofta frågor om vår roll och vårt uppdrag i det svenska rättsväsendet. Detta avsnitt förklarar Säkerhetspolisens roll inom den svenska polisen och hur vi styrs. Avsnittet belyser också andra dimensioner i vår verksamhet.

Vad är skillnaden mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen?

På många sätt är vi en verksamhet som övrig svensk polis. Den huvudsakliga skillnaden är Säkerhetspolisens fokus på att förebygga brott mot rikets säkerhet.

SÄKERHETSPOLISEN ÄR EN DEL av den svenska polisen. Med några få undantag lyder vi under samma lagar och bestämmelser som Polismyndigheten.

Säkerhetspolisens uppdrag är att bedriva säkerhetsarbete för den centrala statsledningen, att förebygga och avslöja brott för att förhindra spionage, terrorism och annat som kan hota rikets säkerhet.

Eftersom vi är en del av det svenska polisväsendet och rättssystemet är det samma regler som gäller för oss som för polisen. Det är regler som talar om hur vi i förundersökningar biträder en åklagare som leder arbetet, att det är domstolar som fattar beslut om hemliga tvångsmedel och som slutligen prövar bevisningen i en rättegång.

Inom vissa områden ger också Säkerhetspolisen stöd till och samarbetar med andra brottsbekämpande myndigheter. En stor del av samarbetet handlar om informations- och erfarenhetsutbyte, men vi samarbetar också operativt. Till exempel ger vi stöd till Polismyndigheten i brottsutredningar i form av expertkunskaper, hotbilder, spaning och analys.

Riksenheten för säkerhetsmål

handlägger samtliga mål och ärenden från Säkerhetspolisen. Den finns i Stockholm och där arbetar fem personer.

SÄKERHETSPOLISENS VERKSAMHETSIDÉ

Säkerhetspolisen följer noga utvecklingen hemma och i omvärlden och analyserar de hot som riktas mot Sverige och svenska intressen. För att kunna skydda Sverige och demokratin måste hot och sårbarheter identifieras, bedömas och reduceras av oss eller andra.

Fem verksamhetsområden

Säkerhetspolisen skyddar Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Det gör vi genom att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet, bekämpa terrorism och skydda den centrala statsledningen. Verksamheten kan i huvudsak delas in i fem områden:

Kontraspionage innebär att förebygga och avslöja spioneri och annan olovlig under- rättelseverksamhet. Denna kan rikta sig mot Sverige och svenska intressen utomlands samt mot utländska intressen i landet och mot flyktingar.

Kontraterrorism innebär att förebygga och avslöja terrorism som riktas mot Sverige eller utländska intressen i landet, terroristhandlingar i andra länder, förekomsten av internationella terroristnätverks förgreningar i Sverige samt stöd och finansiering av terroristverksamhet.

Säkerhetsskydd innebär att höja säkerhetsnivån i samhället. Analyser och rekommendationer till myndigheter, vars verksamhet har bäring på rikets säkerhet, om hur de kan höja sin säkerhet och sitt skydd är stora delar av verksamheten.

Registerkontroller och tillsyn är andra konkreta sätt att säkerställa att skyddsvärd verksamhet är skyddad på lämpligt sätt.

Författningsskydd innebär att motverka verksamhet som med trakasserier, hot, våld, tvång eller korruption syftar till att påverka det demokratiska statsskickets funktioner. Säkerhetspolisens uppdrag är att motverka de krafter som försöker utöva otillåten påverkan på det politiska beslutsfattandet, verkställandet av politiska beslut och den fria debatten.

Personskydd handlar om bevaknings- och säkerhetsarbete för den centrala statsledningen, kungafamiljen, främmande statsbeskickningsmedlemmar samt vid statsbesök och liknande händelser.

Ickespridning: Säkerhetspolisen arbetar även med ickespridning, vilket innebär att förhindra spridning, anskaffning och produktion av massförstörelsevapen. Arbetet går främst ut på att förhindra att kunskaper, produkter, ämnen eller mikroorganismer förs från eller via Sverige till aktörer som har ambitioner att anskaffa eller vidareutveckla massförstörelsevapen eller dess bärare. Arbetet sker i nära samverkan med andra myndigheter.

Råd och stöd: Säkerhetspolisen ger också råd och stöd till Polismyndigheten inom vissa områden, exempelvis hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Säkerhetspolisen har även ett medietekniskt laboratorium som bistår med alla former av mediebearbetning.

Säkerhetspolisen i siffror

Medarbetare

- **Närmare 1 100** personer arbetar vid Säkerhetspolisen. De flesta är stationerade i Stockholm, men myndigheten har även regionala kontor i bland annat Umeå, Uppsala, Örebro, Göteborg och Malmö (se sidan 12).
- Våra medarbetare finns inom en rad olika yrkeskategorier, bland annat analytiker, handläggare, tekniker, IT-specialister, tolkar, livvakter, jurister, spanare, ekonomer, utredare, administratörer och översättare.
- Andelen kvinnor är 35 procent. Cirka 48 procent av medarbetarna är polisutbildade.

KÖNSFÖRDELNING BLAND ANSTÄLLDA

Kvinnor **35%** Män **65%**

BAKGRUND HOS ANSTÄLLDA

48% är polisutbildade av totalt närmare 1 100 anställda.

2014 var Säkerhetspolisens anslag från regeringen drygt

1 miljard kronor.

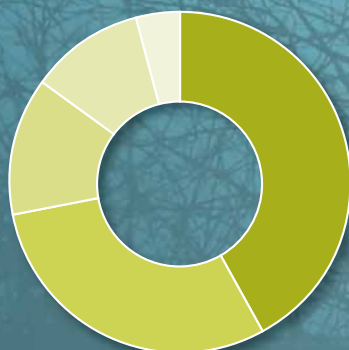
2014 diariefördes

22 777st ärenden hos Säkerhetspolisen.

2014 genomförde Säkerhetspolisen **75 791st registerkontroller**. De görs som säkerhetsprövning vid anställning för att bedöma om en person är lämplig och pålitlig ur säkerhetssynpunkt.

220 personer begärde ut uppgifter från Säkerhetspolisen under 2014. **79** av dem fick helt eller delvis ut sina uppgifter. I de fall uppgifter inte lämnades ut berodde det på att personen inte förekom vid Säkerhetspolisen eller att uppgiften omfattades av sekretess.

KOSTNADER FÖRDELADE PER VERKSAMHETSOMRÅDE 2014

■ Personskydd:	44 %
■ Kontraterrore:	30 %
■ Kontraspionage:	12 %
■ Författningsskydd:	10 %
■ Säkerhetsskydd inklusive motverkande av elektroniska angrepp:	4 %

Så styrs Säkerhetspolisen

PRECIS SOM ALLA ANDRA myndigheter styrs vi, vid sidan av olika författningar, av regeringen. Det som skiljer Säkerhetspolisen från andra myndigheter är att merparten av styrande, planerande och avrapporterande dokument är sekretessbelagda med hänsyn till rikets säkerhet.

Säkerhetspolisen leds av en generaldirektör som också kallas säkerhetspolischef.

Säkerhetspolisen, i dess nuvarande form, bildades den 1 oktober 1989. Då fick myndigheten en relativt självständig ställning med en egen generaldirektör, även om organisationen fortsatte att vara en del av Rikspolisstyrelsen.

En helt självständig myndighet

Den 1 januari 2015 blev Säkerhetspolisen en helt självständig myndighet skild från övriga polisen. Det beslutade riksdagen i december 2013. Det skedde samtidigt som landets polismyndigheter slogs samman och bildade den nya Polismyndigheten. Säkerhetspolischefen har därmed det högsta ansvaret och beslutsmandatet för Säkerhetspolisen. Det innebär att säkerhetspolischefen på ett tydligare sätt kan utkrävas ansvar för Säkerhetspolisens verksamhet och att lednings- och ansvarsförhållandena klargörs. Under 2013 vidtog Säkerhetspolisen flera förberedande åtgärder inför ombildningen. Dessa förberedelser intensifierades under 2014.

Från den 1 januari 2015 är Säkerhetspolisen en helt självständig myndighet.

SÄKERHETSTJÄNST VS. UNDERRÄTTELSETJÄNST

En säkerhetstjänst arbetar för att höja säkerhetsnivån i det egna landet. Detta görs genom att avslöja och reducera säkerhetshot som riktas mot landet och dess skyddsvärden. Säkerhetsnivån kan också höjas genom att sårbarheter (svagheter i säkerhetsskyddet) identifieras och reduceras till exempel genom rådgivning och kontroll. Säkerhetspolisen i Sverige, FBI i USA, MI5 i Storbritannien och FSB i Ryssland är exempel på säkerhetstjänster.

En underrättelsetjänst bedriver verksamhet utomlands för att hämta in, bearbeta och delge information rörande andra stater, icke-statliga aktörer och fenomen som ska ligga till grund för beslut om framtida agerande. Underrättelsetjänster hämtar in information via öppna och hemliga källor. CIA i USA, SVR i Ryssland och MI6 i Storbritannien är exempel på underrättelsetjänster.

Nationellt ansvar ger behov av regional verksamhet

Säkerhetspolisen är en myndighet med ett nationellt uppdrag. Vår verksamhet tar sikte på hela landet då vi ska ha förmåga att agera över hela Sveriges yta.

SÄKERHETSPOLISEN HAR ETT nationellt uppdrag och bedriver verksamhet på flera geografiska platser, dels från huvudkontoret i Stockholm, dels vid sex regionalt placerade sektioner.

Regionalt fokus på att förebygga brott

De regionala sektionerna arbetar på uppdrag från huvudkontoret med underrättelseinhämtning och hotreducerande åtgärder. De genomför också säkerhetsskyddsupplysning och rådgivning. Underrättelseinhämtningen är en del i Säkerhetspolisens arbete med att förebygga och avslöja brott inom våra verksamhetsområden kontrapionage, kontraterrorism och författningsskydd. Säkerhetsskyddsupplysning innebär att infor-

mera myndigheter och vissa företag i syfte att skydda verksamheter som har betydelse för rikets säkerhet och för att förebygga terrorism.

Deltar i skyddet av statsledningen

De regionala kontoren deltar även i arbetet med att skydda den centrala statsledningen. Sektionerna är ett stöd till och bidrar i myndighetens operativa verksamhet utifrån sitt regionala perspektiv. 🇸🇪

SÄKERHETSPOLISENS KONTOR

- 1 **Sektion Nord** omfattar Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- 2 **Sektion Mitt** omfattar Uppsala, Västmanlands och Gävleborgs län.
- 3 **Sektion Bergslagen** omfattar Dalarnas, Värmlands och Örebro län.
- 4 **Sektion Öst** omfattar Jönköpings, Södermanlands och Östergötlands län.
- 5 **Sektion Väst** omfattar Hallands och Västra Götalands län.
- 6 **Sektion Syd** omfattar Kronobergs, Kalmar, Blekinge och Skåne län.
- 7 **Stockholmssektionen** finns på huvudkontoret i Solna och ansvarar också för Stockholms län och Gotland.

Därför kan Säkerhetspolisen inte berätta allt

VI FÖRSTÅR ATT MEDIA och allmänhet vill ha information om vår verksamhet. Vi ansvarar för viktiga områden och ofta är det uppseendeväckande händelser eller brott vi arbetar med. Vi försöker så långt det går att vara öppna med det vi gör och de slutsatser vi drar. Men ofta går det inte av operativa skäl. Vi röjer inte våra arbetsmetoder och vi vill skydda våra källor. Många gånger hindras vi också av sekretesslagen från att vara öppna.

När det exempelvis råder förundersökningssekretess i våra utredningar får vi, precis som Polismyndigheten, inte berätta något. Det är förundersökningsledaren, ofta en åklagare, som tar ställning till vad som omfattas av förundersökningssekretessen, inte Säkerhetspolisen. Förundersökningssekretess finns för att en utredning inte ska kunna förstöras eller försvåras. Det är viktigt att misstänkta inte har information om exempelvis vad andra berättat eller om polisens åtgärder eftersom det kan påverka de berörda och förstöra viktiga bevis.

Så skaffar Säkerhetspolisen information

EN STOR DEL AV Säkerhetspolisens arbete sker i form av underrättelsearbete. Det är främst inom verksamhetsområdena kontrapionage, kontraterrorism och författningsskydd som ett systematiskt underrättelsearbete bedrivs.

Underrättelsearbete bedrivs genom inriktning, inhämtning, bearbetning, analys och delgivning av information. Inhämtning av underrättelser sker bland annat genom:

- **Spaning** – utförs av specialistpersonal från Säkerhetspolisen.
- **Tvångsmedel** – beslutade av domstol och de som får användas är hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och postkontroll.
- **Personkällor** – personer som lämnar information.

- **Öppna källor** – till exempel internet, tidningar, radio och tv.
- **Förhørsinformation.**
- **Kontakter med utländska säkerhets- och underrättelsetjänster** – Säkerhetspolisen har ett omfattande samarbete med andra länders säkerhets- och underrättelsetjänster, särskilt när det gäller att bekämpa och motverka terrorism.
- **Kontakter med Polismyndigheten.**
- **Kontakt med andra myndigheter och organisationer.**

Inhämtade underrättelser bearbetas. Innan de analyseras sker en bedömning av hur tillförlitlig källan är och huruvida informationen är korrekt. När uppgifterna har analyserats delges berörda enheter inom Säkerhetspolisen som med utgångspunkt från informationen beslutar om operativa åtgärder, extern delgivning eller förnyad underrättelseinriktning.

Samarbete – avgörande för resultat

SÄKERHETSPOLISEN HAR ett omfattande samarbete såväl nationellt som internationellt. En stor del handlar om informations- och erfarenhetsutbyte. Det handlar också om att bistå och själva få hjälp av andra i olika utredningar eller insatser.

Samarbetet med andra aktörer och länder spänner över en rad olika områden och omfattar såväl utbyte av erfarenhet och information som operativa insatser.

Nationellt samarbete

Nationellt samarbetar Säkerhetspolisen främst med underrättelsemyndigheter och brottsbekämpande organ som Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt, Polis-

myndigheten och Ekobrottsmyndigheten. En stor del av samarbetet handlar om informations- och erfarenhetsutbyte men är också operativt, till exempel stöd till Polismyndigheten i brottsutredningar i form av expertkunskaper, hotbilder, spaning och analys. Inom personskyddsarbetet finns ett nära samarbete med den lokala polisen vid planering och genomförande av skyddsåtgärder inom deras geografiska områden.

Säkerhetspolisen samverkar också med dem som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen, det vill säga myndigheter, kommuner och landsting samt vissa företag.

Samverkansrådet mot terrorism består av 14 myndigheter och bedriver ett utvecklingsarbete som ligger i linje med EU:s och den svenska

NSIT – samverkan mot allvarliga IT-hot

SPIONAGE I CYBERRYMDEN har genomförts i mer än tio år och Sverige kan vara intressant ur många aspekter utifrån en angripares perspektiv: politiska ställningstaganden, militärteknologi, civil högteknologi, framstående forskning och tekniska innovationer. Denna typ av IT-hot från statsaktörer med kvalificerad förmåga växer och det ställer krav på kvalificerade skyddsåtgärder.

Nationell samverkan till skydd mot allvarliga IT-hot (NSIT) är en ny samverkansform mellan Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Försvarets radioanstalt, som under 2013–2014 genomfört ett pilotprojekt. Under hösten 2014 avslutades projektet. De tre ingående organisationerna bedömde projektet som lyckat och det beslutades därför att permanenta samarbetet i NSIT.

regeringens strategier på området. Bland annat har rådet tagit fram handlingsplaner med konkreta åtgärder för att stärka myndighetssamverkan i terrorismrelaterade frågor. Under 2014 fokuserade rådet på samverkan kring hanterandet av ett terroristattentat och konsekvenserna av ett sådant.

Ytterligare ett exempel på myndighetsöverskridande samverkan är Nationellt Centrum för Terrorhotbedömning (NCT). NCT är en myndighetssammansatt arbetsgrupp som är beslutad av, och styrs av, cheferna för Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Försvarets radioanstalt. Uppgiften är att göra strategiska bedömningar av terrorhot mot Sverige och svenska intressen på både kort och lång sikt. NCT sammanställer även strategiska analyser av händelser, trender och omvärldsutveckling med koppling till terrorism som berör, eller kan komma att beröra, Sverige och svenska intressen. Regeringskansliet samt de myndigheter som ingår i Samverkansrådet mot

terrorism tar del av de analyser och rapporter som skrivs av NCT. NCT bemannas av medarbetare från Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten samt Försvarets radioanstalt och är sedan 2009 samlokaliserade i Säkerhetspolisens lokaler.

Internationellt samarbete

Händelser i utlandet kan få konsekvenser i Sverige och kan komma att påverka den nationella hotbilden och säkerheten. Det är därför viktigt att Säkerhetspolisen har ett väl utvecklat samarbete med andra länders säkerhets- och underrättelsetjänster.

Säkerhetspolisens internationella samarbete är mycket omfattande, särskilt dialogen och samarbetet med de nordiska och europeiska länderna. Dessa relationer byggs upp under en lång tid och bygger på ömsesidigt förtroende.

Läs vidare om NCTs arbete under 2014 på sid 56.

SAMVERKANSRÅDET MOT TERRORISM

Säkerhetspolisen är sammankallande i Samverkansrådet mot terrorism, som arbetar för att stärka Sveriges förmåga att motverka och hantera terrorism. Rådet består av 14 myndigheter:

- Ekobrottsmyndigheten
- Försvarets radioanstalt
- Försvarsmakten
- Kriminalvården
- Kustbevakningen
- Migrationsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Polismyndigheten
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Säkerhetspolisen
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Transportstyrelsen
- Tullverket
- Åklagarmyndigheten

NSIT analyserar och bedömer hot och sårbarheter när det gäller allvarliga eller kvalificerade IT-angrepp mot våra mest skyddsvärda nationella intressen. NSIT utvecklar samverkan för att försvåra för en kvalificerad angripare att komma åt eller skada svenska skyddsvärda civila och militära resurser. Under 2014 har ett antal mål uppnåtts inom NSIT.

Under 2014 har det genomförts delprojekt inom områdena hotanalyser, förvarning och upptäckt och hantering av incidenter. Projekten har

genomförts av projektgrupper med deltagare från samtliga tre organisationer. Resultaten från de olika projekten används såväl i det tekniska som strategiska arbetet med att försvåra för en kvalificerad angripare att komma åt eller skada svenska skyddsvärda civila och militära resurser.

Genomförandet av projekten har lett till att kontaktnätet mellan de ingående myndigheters specialister har fördjupats vilket är viktigt när NSIT-myndigheterna tillsammans ska möta komplexa och allvarliga IT-angrepp.

ICKESPRIDNING

Att förhindra spridning av massförstörelsevapen

En rad känsliga produkter hindrades att föras från, eller via, Sverige till andra länders massförstörelsevapenprogram under 2014. En viktig del i ickespridningsarbetet är även att förhindra finansiering av liknande produkter via Sverige. Vi försöker också hindra att svensk spetskompetens används för att utveckla massförstörelsevapen i andra länder.

TT AV DE VIKTIGASTE SÄTTEN att förebygga spridning av massförstörelsevapen är att ha en aktiv dialog med företag, lärosäten och myndigheter som har produkter, teknologi eller kunskap av betydelse för utvecklingen av massförstörelsevapen. Eftersom det i många fall är produkter med dubbla användningsområden, det vill säga produkterna har både en civil och militär användning, är företagen inte alltid medvetna om att de producerar något som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen. Det kan till exempel vara en tryckgivare som kan mäta absolut tryck (vakuum).

Detta är en produkt som har flera civila användningsområden, men tryckmätaren är också en kritisk produkt som är nödvändig i

urananrikningsprogram, vars syfte är att ta fram vapendugligt uran för kärnvapen.

Säkerhetspolisen besöker företag, mässor, branschorganisationer och lärosäten i syfte att minska risken att dessa blir inblandade i anskaffning till program för massförstörelsevapen. Vid dessa tillfällen upplyser vi om aktuell lagstiftning och vikten av att söka exporttillstånd för kontrollerade produkter. Ibland sker besöken tillsammans med Inspektionen för Strategiska Produkter. Det handlar i hög grad om hjälp till självhjälp för att svenska företag och lärosäten inte omedvetet ska begå lagbrott.

Uppmärksamhet på kundens beteende

Säkerhetspolisen informerar även om köparnas tillvägagångssätt så att företagen kan upptäcka

om en kund försöker kringgå exportkontroll-lagstiftningen. Under 2014 lades fortsatt stor vikt vid att informera svenska företag och lärosäten om konsekvenserna av de sanktioner som FN och EU antagit gentemot Iran, Nordkorea och Syrien. Generellt finns det en bred förståelse bland svenska företag och lärosäten för dessa frågor, och samarbetet fungerar väl.

Svenska företag och lärosäten bör vara uppmärksamma på om det finns önskemål från kunden eller gästforskaren som avviker från det normala. Är kunden ovanligt påstridig? Är kunden beredd att betala ett överpris eller har den märkliga och specifika önskemål gällande transport? En annan sak att uppmärksamma är om samma förfrågan kommer från flera håll, från oväntade företag och länder.

Under 2014 kunde Säkerhetspolisen notera särskilt många försök att anskaffa högkvalitativa material vid sidan av försök att köpa verkstadsmaskiner, strålningsmätare, isostatpressar, flödesmätare, värmeväxlare och en rad andra produkter. Även efterfrågan på utbildning och kompetens inom relevanta kunskapsområden ökar och är mycket tydlig.

Samarbete ska hindra spridning

Sverige håller en hög teknologisk nivå inom civil och militär industri. Aktörer med avsikt att utveckla massförstörelsevapen försöker därför skaffa kunskap eller produkter från Sverige. En del av produkterna får inte exporteras utanför EU utan tillstånd och även kunskapsöverföring är delvis reglerad i lag. Detta innebär exempelvis att företag måste söka tillstånd för att få utbilda

Produkter med dubbla användningsområden

kan användas både för att tillverka helt vanliga civila produkter och för att framställa massförstörelsevapen. Ventiler, vakuumpumpar, värmeväxlare och verktygsmaskiner är exempel på produkter som kan ha dubbla användningsområden.

Massförstörelsevapen

avser kärnvapen, biologiska och kemiska vapen samt vapenbärare som till exempel ballistiska robotar och kryssningsrobotar.

CBRN står för kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen.

personer från vissa länder, i de fall utbildningen berör känsliga teknikområden.

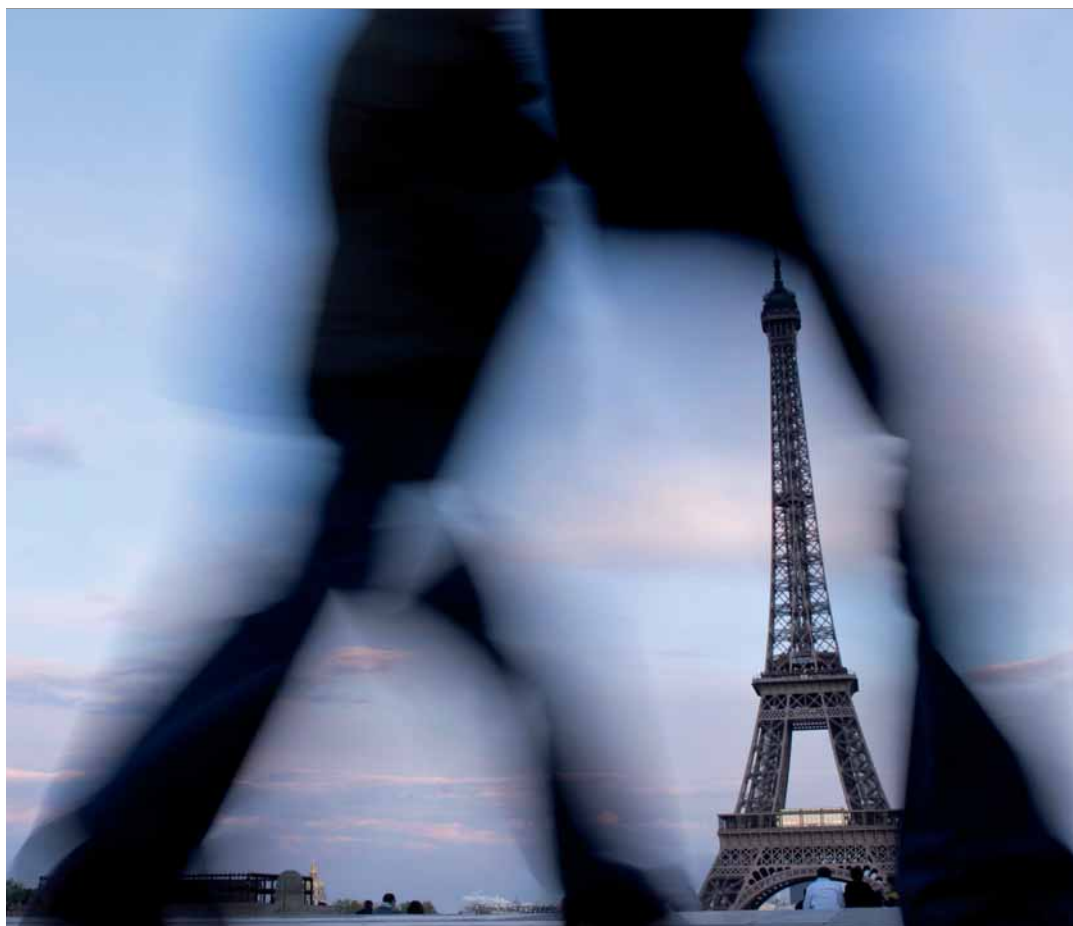
Säkerhetspolisen samarbetar i ickespridningsfrågor med andra myndigheter som Tullverket, Inspektionen för Strategiska Produkter, Totalförsvarets forskningsinstitut, Strålsäkerhetsmyndigheten och Försvarsmakten. Vi deltar även i det internationella arbetet för att förhindra att kunskap eller produkter förs ut från eller via Sverige till aktörer som vill utveckla eller vidareutveckla massförstörelsevapen. I Säkerhetspolisens uppdrag ingår även att förhindra att vissa icke-statliga aktörer kommer över kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen.

SAMARBETE FÖR ATT NÅ UT TILL FÖRETAG OCH MYNDIGHETER

Under 2014 deltog Säkerhetspolisen tillsammans med Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) och Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP) i International Atomic Energy Agency (IAEA) Procurement Outreach Programme. Detta innebär att vi besökte en rad svenska företag som har produkter, teknologi och kompetens som kan användas i andra länders program att utveckla kärnvapen.

Syftet är att genom en dialog med svenska företag förhindra att Sverige bidrar till tillverkning och utveckling av kärnvapen. Dels genom

att få svenska företag att förstå exakt hur deras produkter och kompetens kan användas för att tillverka kärnvapen. Dels genom att svenska myndigheter får kännedom om aktuella anskaffningsförsök, inblandade aktörer och indikationer på nya länder som plötsligt visar intresse inom området. Detta är också ett bra samarbete för att hjälpa svenska företag att undvika lagbrott och svartlistning på andra länders marknader, och för Säkerhetspolisen att kunna förhindra aktuella anskaffningsförsök innan de genomförs.

Sambandsmän stationerade utomlands

INTERNATIONELLT SAMARBETE blir allt viktigare. Det gäller både bilateralt och multilateralt. Säkerhetspolisen har sambandsmän som är stationerade utomlands och deras uppgift är att skapa kontakter och relationer med säkerhets- och underrättelsetjänster i länderna de befinner sig i. Syftet är att Säkerhetspolisen ska kunna inhämta uppgifter som är väsentliga för myndighetens uppdrag.

En viktig del av Säkerhetspolisens underrättelsearbete sker genom utbyte av information i

de omfattande och goda internationella kontakter som är upparbetade.

Viktigt informationsutbyte

För tillfället finns stationerad personal i bland annat London och Paris. Det görs hela tiden överväganden och bedömningar om det kan finnas behov av sambandsmän även i andra länder.

Säkerhetspolisen deltar också i det multilaterala samarbetet mellan Europas säkerhetstjänster. Samarbetet handlar till stor del om informationsutbyte.

Register för effektivt operativt arbete

Säkerhetspolisen får behandla personuppgifter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som rör brott mot rikets säkerhet och terrorbrott.

SÄKERHETSPOLISEN FÅR behandla personuppgifter i enlighet med de bestämmelser som finns i personuppgiftslagen (PuL) och polisdatalagen (PDL). Det framgår i PuL att det måste finnas ett tydligt formulerat ändamål med de personuppgifter man samlar in och registrerar, och att man inte får behandla fler personuppgifter än vad som behövs för ändamålet.

Enligt polisdatalagen får Säkerhetspolisen behandla personuppgifter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som rör brott mot rikets säkerhet, terrorbrott och tryckfrihetsbrott och yttrandefrihetsbrott med rasistiska eller främlingsfientliga motiv.

Säkerhetspolisen får behandla personuppgifter när det behövs i arbetet med att skydda personer inom exempelvis regeringen.

Säkerhetspolisen får även behandla uppgifter om enskilda personer när det behövs för att fullgöra uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen.

När en person söker en säkerhetsklassad tjänst görs en registerkontroll. Då kontrolleras bland annat uppgifter i belastningsregistret, och uppgifter som Säkerhetspolisen behandlar med stöd av polisdatalagen. Det är sedan Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) som beslutar om uppgifterna ska utlämnas till den myndighet som ansvarar för säkerhetsprövningen.

Det finns också regler för hur länge personuppgifter får bevaras i registren och när de ska gallras. Ett register är föränderligt och ska bara innehålla den information som bedöms som nödvändig för ändamålet.

Ingen åsiktsregistrering

Säkerhetspolisen får inte registrera uppgifter om en person enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexualliv – så kallade känsliga personuppgifter.

KONTROLL AV SÄKERHETSPOLISENS REGISTER

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) är en myndighet som bland annat har till uppgift att kontrollera Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. SIN gör inspektioner på eget initiativ. SIN kontrollerar på begäran av enskild om personen har utsatts för hemliga tvångsmedel eller har varit föremål för Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling och om detta har skett i enlighet med lagen. Läs mer på www.sakint.se

Vad är ett hot och vad är skyddsvärt?

Ord som återkommer inom Säkerhetspolisens verksamhet är hot och skyddsvärt. Vi använder begreppen i vårt dagliga arbete.

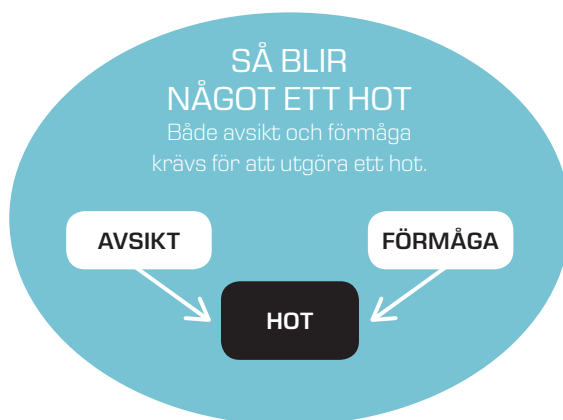
SÄKERHETSPOLISEN ANVÄNDER begrepp som hot och hotbedömningar. Utifrån hotanalyser skapar vi förebyggande åtgärder för det som är andra nyckelbegrepp i vår verksamhet; skyddsvärden och skyddsvärt. Det är så vi beskriver olika dimensioner inom våra verksamhetsområden, det är så vi analyserar och det är efter det vi agerar.

Definition av hot

Ett hot består av att en person, organisation eller främmande makt har en kombinerad avsikt och förmåga att utföra en brottslig handling, exempelvis ett terrorattentat. Att bara vilja göra någonting räcker alltså inte om man inte samtidigt kan göra någonting. Detta kan naturligtvis ändras över tid och då måste vi kunna ställa om i bedömningen av huruvida hotet, i form av främmande makt eller en person eller organisation, har förändrats.

Skyddsvärt i vårt samhälle

Vår demokrati, en fungerande myndighetsutövning, Sveriges suveränitet samt medborgerliga och mänskliga fri- och rättigheter är exempel på vad som är skyddsvärt i Sverige. Både information, platser och människor är vitala delar för att den svenska demokratin ska fungera. Exempelvis vårt försvar, riksdagens ledamöter och byggnader med viktig funktion betraktar Säkerhetspolisen som så kallade skyddsvärda intressen. 🇸🇪

Samtal – en metod att reducera hot

KAN SAMTAL LEDA TILL ATT en person tänker om? Under senare år har Säkerhetspolisen arbetat med förebyggande samtal. För de samtal som hålls med enskilda hotaktörer används en särskild metodik. Aktörerna kan vara personer med någon psykisk åkomma eller personer som går att koppla till ideologiskt motiverad brottslighet i någon riktning. Metodiken som tagits fram för samtalen, bygger bland annat på kunskap som poliser och andra använder för att tala med personer i kris.

Samtal används även som en metod inom

kontraterrorområdet för att försöka förmå personer att inte resa iväg och strida i konfliktområden. I de fall där Säkerhetspolisen får information om att någon återvänder till Sverige efter att exempelvis ha stridit tillsammans med al-Qaidainspirerade grupper, är samtalen en viktig metod för att få information och för att etablera en myndighetskontakt med den som återvänt.

Samtalens syfte är att försöka påverka en avsikt eller ett tänkt agerande, att påverka personen att släppa sin fixering och mentalt få en annan inställning. 🇸🇪

UPPDRAG OCH VERKSAMHETS- OMRÅDEN

Gemensamt för Säkerhetspolisens olika verksamhetsområden är att det förebyggande arbetet är i fokus – att förhindra att brott över huvud taget begås.

De brott som vi har till uppgift att förhindra och avslöja kan få mycket stora konsekvenser för samhället och för enskilda individer. ➔

KONTRASPIONAGE

Att avslöja olovlig underrättelseverksamhet

Andra länders underrättelsetjänster bedriver politisk, ekonomisk, militär och teknisk-vetenskaplig underrättelseverksamhet och flyktingspionage i Sverige. I flera fall visar underrättelsetjänsterna intresse för statsledningen, myndigheter, det militära försvaret, forskning och industri, oppositionella och utländska intressen.

Underrättelseverksamhet mot Sverige och svenska intressen pågår ständigt och är både långsiktig och systematisk.

TT TOTAL LÄNDER BEDRIVER i dag olaglig underrättelseverksamhet i och mot Sverige eller svenska mål utomlands. Syftet är ofta att på olaglig väg samla in information om svensk politik, ekonomi, teknik, vetenskap, militärt försvar, samhällsviktig infrastruktur eller om flyktingar. Det förekommer också att statliga aktörer försöker påverka Sveriges politiska beslutsfattande eller köpa upp svenska företag och andra strategiskt viktiga verksamheter för att få tillgång till information eller teknologi.

De svenska mål som andra länders underrättelsetjänster intresserar sig för, exempelvis personer, lagringsplatser för information eller materiella tillgångar, är bärare av så kallad skyddsvärd (hemlig eller känslig) information. Målen för andra länders spionage representerar det som är skyddsvärd, det vill säga Sveriges demokrati, fungerande myndighetsutövning, vår suveränitet och medborgerliga fri- och rättigheter.

Informationen, den teknik eller en person

med information eller kunskap, som andra länders underrättelsetjänster vill komma över, är vitala delar för den svenska demokratis funktion. När det gäller försvarsstrukturer och försvarsindustri är det delar som ytterst garanterar Sveriges frihet och suveränitet.

Så går det till

Underrättelseverksamhet mot Sverige och svenska intressen pågår ständigt och är både långsiktig och systematisk. Flera länder har underrättelseofficerare stationerade i Sverige. Några är här öppet och bedriver laglig underrättelseverksamhet, dessa personer samarbetar vi med. Men det finns också underrättelseofficerare som arbetar och verkar i Sverige under falsk förespegling. De bedriver ofta olaglig underrättelseverksamhet, det vill säga försöker komma över hemliga uppgifter vars röjande kan skada rikets säkerhet. De använder ofta täckmantel och kan utge sig för att vara diplomater, journalister eller affärsmän.

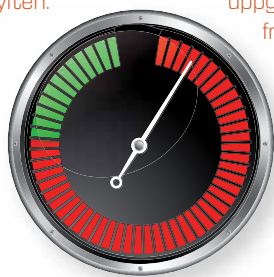

NÄR BLIR UNDERRÄTTELSEINHÄMTNING OLAGLIG?

Laglig underrättelseverksamhet innebär att samla in och bearbeta information för att använda informationen i specifika syften. Underrättelseverksamhet är inte olaglig i sig.

Olaglig underrättelseverksamhet är när någon för ett annat lands räkning olagligen skaffar sig uppgifter som kan medföra skada för en annan stats säkerhet när uppgifterna blir kända. Det kan också vara fråga om fall där någon, för annat lands räkning, skaffar uppgifter om andra

Spioneri kallas det då någon obehörigen anskaffar, lämnar, vidarebefordrar eller röjer uppgifter, som då de lämnas vidare till främmande makt, kan medföra skada för Sveriges säkerhet.

människors personliga förhållanden. Sådan underrättelseverksamhet kan ske genom att ett annat land använder sig av personer som har eller kan få tillgång till de uppgifter som det andra landet behöver. Hur det kan gå till när en sådan person värvas kan du läsa om på **sidan 27**.

Underrättelseverksamhet som riktas mot oppositionella, regimkritiker och andra i exil för med sig att enskilda individer tvingas leva i rädsla.

Dessa underrättelseofficerare använder sig regelmässigt av andra människor, så kallade agenter, för att få ut hemliga uppgifter från myndigheter eller företag. Agenter som försöker komma över hemliga uppgifter för att ge dem till andra stater gör sig skyldiga till försök till spioneri.

En agent värvas av en underrättelseofficer för att han eller hon har, eller kan få, tillgång till hemlig information som underrättelseofficern är intresserad av. Agenten kan exempelvis vara anställd eller konsult i en skyddsvärd verksamhet på ett svenskt företag, vara forskare på ett svenskt universitet eller anställd inom Polismyndigheten eller Försvarsmakten. En agent brukar ofta kallas för spion.

Hotreducerande åtgärder

Säkerhetspolisen motverkar andra länders underrättelseverksamhet i Sverige dels genom att följa kända underrättelseaktörer och underrättelsehot, dels genom att leta efter hittills okända hot. Genom detta säkerhetsunderrättel-

searbete ges stöd för bedömningar av hot och sårbarheter. Dessa bedömningar skapar sedan underlag för att vidta åtgärder.

En hotreducerande åtgärd är att regeringen, efter en begäran från Säkerhetspolisen, utvisar en underrättelseofficer eller vägrar en officer stationering i Sverige.

Exempel på sårbarhetsreduktion är Säkerhetspolisens föreläsningsverksamhet och samtal med personer i riskzonen. Varje år lyssnar drygt 1 000 personer som arbetar i skyddsvärda verksamheter till föredrag om underrättelsehotet. De kan därmed bli mindre mottagliga för till exempel värvningsförsök och kan agera med större försiktighet då de använder mobiltelefoner. Eventuella åtgärder som vidtas resulterar med andra ord i att skyddet för den skyddsvärda verksamheten förstärks.

Säkerhetspolisen arbetar på samma sätt med att förebygga, avslöja och lagföra olovlig underrättelseverksamhet riktad mot exilgrupper, oppositionella och andra flyktingar eller skyddsbehövande i Sverige, så kallat flyktingspionage.

Flyktingspionage – olovlig underrättelseverksamhet och politisk förföljelse

Underrättelseverksamhet som riktas mot oppositionella, regimkritiker och andra i exil för med sig att enskilda individer tvingas leva i rädsla för sin egen och närståendes säkerhet, eller liv och hälsa, både i det forna hemlandet och i Sverige. Det leder även till att den demokratiska processen undermineras. Människor som har fått en fristad i Sverige vågar inte utnyttja sina grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Även andra som stödjer dessa oppositionella kan drabbas av främmande underrättelsetjänsts kartläggning. Det finns också en risk att så kallat flyktingspionage övergår i andra former av spioneri. Personer som redan har tvingats att spionera på sina landsmän i Sverige är sårbara och lättare att utsätta för fortsatt utpressning för att de ska inhämta och delge även annan information till sitt forna hemland.

En agent värvas av en underrättelseofficer för att han eller hon har, eller kan få, tillgång till hemlig information som underrättelseofficeren är intresserad av.

Konsekvenser av spionaget

Olovlig underrättelseverksamhet från andra länder riskerar att leda till ett skadat förtroende för de svenska statsmakterna, både från internationellt håll och hos landets egna medborgare. Den kan också leda till förlust av liv och hälsa, ekonomiska förluster och kostnader samt funktionsstörningar i samhället. I ett långsiktigt perspektiv finns risken att Sveriges politiska, ekonomiska och militära handlingsfrihet begränsas.

Sveriges handels-, utrikes- och säkerhetspolitik och andra politikområden karaktäriseras av en hög grad av ömsesidigt beroende av andra länder. För att vi ska kunna upprätthålla vår politiska, ekonomiska och militära handlingsfrihet krävs därför insyn och inflytande i olika mellanstatliga sammanhang. Utländsk underrättelseverksamhet och påverkansförsök från annat land riskerar att begränsa dessa möjligheter och därmed Sveriges handlingsfrihet, något som i

Andra staters underrättelseinhämtning sker med hjälp av:

- Personkällor
- IT-intrång
- Signalspaning
- Flyg- och satellitspaning
- Öppna källor

händelse av kris eller krig kan vara ödesdigert. Verksamheten kan också underminera Sveriges internationella förhandlingspositioner samt skada landets utrikesrelationer och anseende. 🇸🇪

Så värvas en agent

När någon samlar hemlig information i Sverige för ett annat lands räkning kan det handla om olovlig underrättelseverksamhet eller spioneri. Sådan aktivitet kan utföras både av utländska underrättelseofficerare och av svenska agenter.

HÖGSTA PRIORITET FÖR en utsänd underrättelseofficer är att värva agenter som kan leverera information. Möjliga agenter bearbetas systematiskt i en process som man kan dela upp i sex steg:

- 1 Värvningsprocessen börjar med en analys av vilken information som den utländska underrättelsetjänsten behöver.
- 2 Denna analys utgör grunden för målsökningsfasen, då en underrättelseofficer får i uppdrag att hitta en person som kan dela med sig av den efterfrågade informationen.
- 3 Personen som underrättelseofficeren bedömer har tillgång till rätt information kartläggs sedan i en studiefas. Uppgifter om personliga egenskaper, svagheter, ekonomi och familjesituation ligger till grund för en bedömning av möjligheterna att få personen att arbeta för ett annat land.
- 4 Om underrättelseofficeren anser att den utvalda personen är lämplig söker han eller hon kontakt i en närmandefas. Närmandet sker

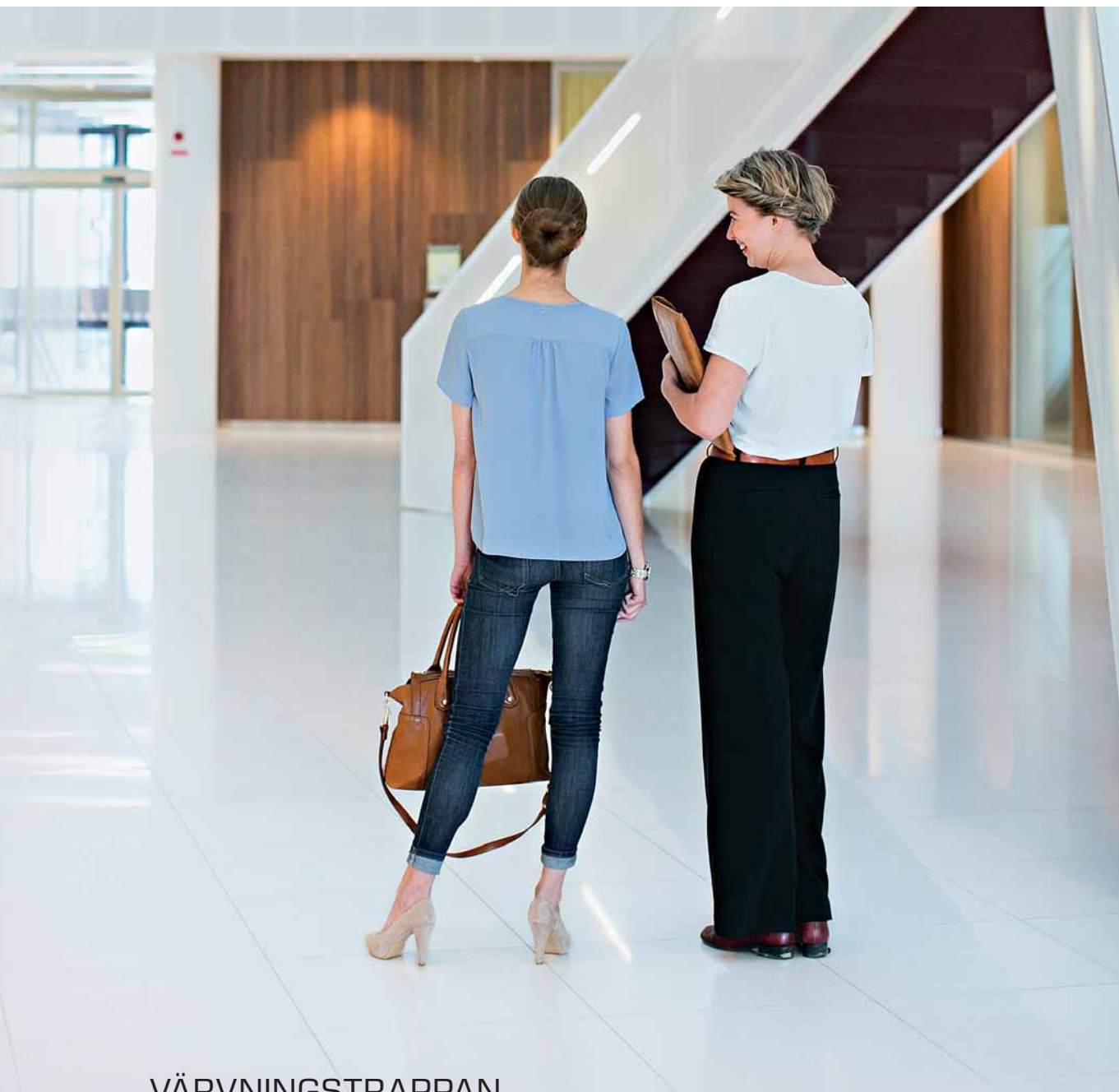
på ett sätt som ska uppfattas som spontant och slumpmässigt, men i själva verket sker kontakten mycket välplanerat utifrån de uppgifter som framkommit i studiefasen.

- 5 Om det första mötet blir lyckat inleder underrättelseofficeren en relation med den tilltänkta agenten i en vänskapsfas. Den utvalda personen utsätts för en charmoffensiv och får också oskyldiga uppdrag för att testa relationen exempelvis genom att han eller hon blir ombedd att lämna över dokument som inte är hemliga. Personen vänjs också vid att ta emot gåvor av olika slag. Vaksamheten och omdömet bryts ner hos den utvalda personen, ibland under flera års tid.
- 6 Slutligen ställer underrättelseofficeren den tilltänkta agenten inför frågan att lämna ut hemlig eller känslig information. Värvningsfasen är det svåraste ögonblicket i processen, men om det faller ut väl för underrättelseofficeren har personen blivit agent för ett annat lands underrättelsetjänst.

Vad gör jag om jag tror att jag är utsatt för ett värvningsförsök?

Säkerhetspolisen rekommenderar att du ska anteckna vem som har kontaktat dig och vilken anledning till kontakten som personen uppgav. Notera också när och hur den första kontakten togs. Kontakta sedan Säkerhetspolisen.

VÄRVNINGSTRAPPAN – en process i sex steg

Företag och organisationer som plattform och täckmantel för spionage

Spionage från annat land utgår ifrån lämpliga plattformar. Det krävs en trovärdig och långsiktig bas för att oupptäckt kunna hämta in information om och i ett land. Inte sällan används så kallade icke-traditionella plattformar i form av exempelvis företag eller organisationer.

ANDRA LÄNDERS underrättelseverksamhet i och mot Sverige bedrivs dels från traditionella plattformar, som ambassader, handelsrepresentationer och konsulat, dels från icke-traditionella plattformar som företag, organisationer och nyhetsbyråer.

Placering utifrån uppdrag

En ambasad kan användas som underrättelseplattform där underrättelseofficerare kan agera under diplomatisk immunitet. Detta försvårar för de brottsbekämpande myndigheterna att motverka otillåten underrättelseinhämtning och skydda svenska intressen. Vid icke-traditionella plattformar verkar underrättelseofficeren ofta utan denna diplomatiska immunitet. Men att använda ett företag eller en organisation som plattform kan skapa mer flexibla lösningar för utländska underrättelsetjänster.

Företagen kan vara en del av en stor koncern med företag i flera länder men också svensk-registrerade utan närmare koppling till andra företag. De icke-traditionella plattformarna kan vara styrda helt och hållet från ett annat lands underrättelsetjänst men kan också vara en plattform där en underrättelseofficer döljs bakom ett till synes lagligt yrke eller uppdrag. På företaget

kan med andra ord bedrivas en legitim verksamhet där anställda inte känner till att delar av verksamheten (andra kollegor) används av annat lands underrättelsetjänst.

Skapar förutsättningar för spionage

Uppgifterna för en underrättelseofficer vid en icke-traditionell plattform kan variera. Värkning av agenter eller spioner med tillgång till viss information är en av många tänkbara uppgifter. En annan uppgift kan vara att verksamheten fungerar som en mellanhand för pengar och varor. Ett syfte med en mellanhand är exempelvis att försvåra för polis och säkerhetstjänster att spåra slutmottagaren av en produkt.

Plattformen kan också fungera som stöd åt en person som tillfälligt befinner sig i Sverige på uppdrag, exempelvis en inresande underrättelseofficerare som deltar i en vanlig och legitim delegation på besök i Sverige. Stödet kan bestå av att tillhandahålla boende och fordon, men även övrig utrustning och information, för den underrättelseoperation som ska genomföras.

Säkerhetspolisen arbetar aktivt med att förhindra underrättelseverksamhet som utgår både från traditionella och icke-traditionella plattformar.

Förändrad spionerilagstiftning i en global värld

Globaliseringen har medfört större rörlighet för människor, pengar, varor och tjänster. Parallellt har teknikutvecklingen inneburit ökade möjligheter att sprida information – även hemlig. Under 2014 har riksdagen fattat beslut om lagändringar som ger Säkerhetspolisen förbättrade möjligheter att agera mot sådana hot som idag riktas mot Sveriges säkerhet.

DE TIDIGARE bestämmelserna i brottsbalken var omkring 30 år gamla och hade en snävare nationell prägel. Därför tog de heller inte hänsyn till de förändrade och ibland nya hot som ställs mot Sveriges säkerhet.

Riksdagens beslut innebär att nya bestämmelser om brott mot Sveriges säkerhet har införts i

brottsbalken. Genom en skärpning av vissa straffskalor signalerade riksdagen också hur allvarligt den ser på denna typ av brottslighet.

Säkerhetspolisens förutsättningar att exempelvis bekämpa sådan otillåten underrättelseverksamhet som sker för att komma över uppgifter som kan skada Sveriges säkerhet och flyktingspionage har därmed förbättrats.

Remissinstans i utlänningsärenden

Det ligger i Säkerhetspolisens uppdrag att förhindra att individer som är eller kan bli ett säkerhetshot mot Sverige etablerar sig i landet. Som ett led i det arbetet är Säkerhetspolisen remissinstans till Migrationsverket och överklagandeinstanserna när det handlar om ansökningar enligt utlänningslagstiftningen.

I **SÄKERHETSPOLISEN UPPDRAG** ingår att utreda en del av de ansökningar som kommer till Migrationsverket. En utredning genomförs endast i de fall där individen i fråga befars kunna utgöra ett säkerhetshot.

Utifrån vad som är känt om individens bakgrund, kontakter eller egna aktiviteter – i Sverige eller utomlands – gör Säkerhetspolisen en bedömning om individen kan komma att ägna sig åt säkerhetshotande verksamhet. Säkerhetsskälerna kan till exempel bestå av kopplingar till olovlig underrättelseverksamhet och terrorism.

Efter en utredning lämnar Säkerhetspolisen ett yttrande till Migrationsverket. Det är sedan Migrationsverket som fattar beslut i ärendet. Utöver uppehållstillstånds- och medborgarskapsprocesserna har Säkerhetspolisen även möjlighet att, enligt bland annat lagen om särskild utlänningskontroll, vidta särskilda åtgärder

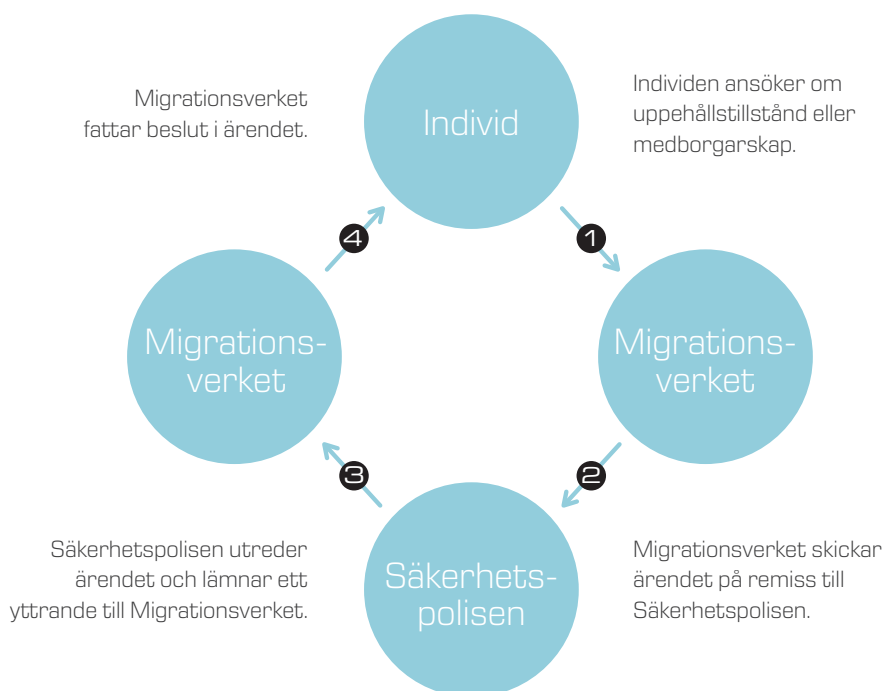
för att följa upp individer som bedöms utgöra ett hot men av olika anledningar stannar kvar i Sverige.

Lagstiftning som styr Säkerhetspolisens arbete med utlänningsärenden:

- Utlänningslagen
- Lagen om svenskt medborgarskap
- Lagen om särskild utlänningskontroll

Under 2014 har Säkerhetspolisen granskat **2 252** ärenden om svenskt medborgarskap, tagit in **158** ärenden på remiss och lämnat erinran i **31** ärenden.

KONTRATERORISM

Säkerhetspolisen arbetar för att motverka terrorism

Säkerhetspolisen ansvarar för terrorismbekämpningen i Sverige. Det innebär att bedriva underrättelsearbete och vidta åtgärder för att förhindra attentat i Sverige och mot svenska intressen utomlands. Terroristattentat ska inte heller kunna planeras eller stödjas från Sverige.

ALLVARLIGHETEN I DE potentiella terrorbrott som Säkerhetspolisen har ansvar för att förhindra, gör att stort fokus ligger på underrättelsearbete, samverkan och brottsprevention. Underrättelseinhämtning, analys och kunskapsspridning skapar förutsättningar för att vidta effektiva åtgärder. Arbetet med att motverka terrorism måste också ske i dialog med myndigheter eller andra parter i

samhället. Terrorism är inte ett område som begränsas av geografiska eller nationella gränser. Därför är Säkerhetspolisen i sin underrättelseverksamhet beroende av samverkan med andra, nationellt och internationellt.

Öppenhet och samverkan är fundamentalt
Det är viktigt för Säkerhetspolisens arbete att det förtroende vi har hos allmänheten och i det

En viktig del av Säkerhetspolisens förebyggande arbete handlar om att främja kontakt och dialog.

civila samhället är fortsatt starkt. Lika viktigt är att bygga upp ett gott samarbete med andra myndigheter för att identifiera och motverka de nätverk som begår brott. Säkerhetspolisens uppgift är också att delta i det offentliga samtalet och att synas i media. Att problem lyfts i det offentliga och diskuteras är ett effektivt sätt att bedriva kontraterrorism.

I dag finns det personer i Sverige som stödjer terrorism i olika delar av världen. Ett betydande antal personer har också rest utomlands för att delta i träning eller strid kopplad till terrorism och andra olagliga våldshandlingar. Säkerhetspolisen arbetar därför med att förhindra att Sverige används som bas för rekrytering, logistiskt stöd, finansiering eller attentatsplanering och för att motverka att svenskar deltar i terrorism utomlands.

Ett sätt att arbeta förebyggande är de yttranden Säkerhetspolisen ger till Migrationsverket där vi förordar att personer med känd koppling till terrorverksamhet inte beviljas inresa, uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige.

Våldsbejakande radikalisering och terrorism

Det går inte att peka ut någon enskild profil på individer som dras till våldsbejakande extremism. Våldsbejakande radikalisering beror ofta på ett samspel av olika faktorer. Begreppet våldsbejakande radikalisering syftar här till den process då en person eller grupp börjar främja olagligt våld i politiskt eller ideologiskt syfte. Främjandet kan handla om att verbalt uppmäna andra till att utföra våldshandlingar och attentat, ge logistiskt och finansiellt stöd till terroristgrupper eller att delta i planering, förberedelse och genomförande av terrorattentat. Våldsfrämjande radikalisering måste inte leda till terrorism, utan kan sluta i andra allvarliga våldsbrott och otillåten påverkan.

Våldsfrämjande radikalisering går att urskilja i skilda religiösa och kulturella sammanhang både historiskt och i nutid. Generellt beror våldsfrämjande radikalisering på tre grundläggande komponenter. Det finns upplevda orättvisor eller kränkningar, vilka kan ha en reell grund. Det finns också en våldsförespråkande ideologi

som pekar på orättvisor, förklarar deras orsak och vad som bör göras för att åtgärda orättvisorna. Slutligen krävs också ett socialt sammanhang där ideologin internaliseras. Dessa tre komponenter kombineras på unika sätt hos individer och har varierande betydelse.

Vissa personer går med i våldsfrämjande grupper utifrån sökande efter spänning och gemenskap, andra är mer ideologiskt intresserade och vissa hamnar i våldsfrämjande grupper eftersom flera i deras familj eller sociala närmiljö redan är våldsfrämjande. Ibland finns en karismatisk ledare som genom undervisning och mentorskap driver på radikaliseringsen. I vissa fall existerar etablerade terrornätverk som försöker rekrytera individer. Ofta radikaliserar dock personer varandra utan tydliga ledare. Radikalisering sker ofta via sociala kontakter, men även genom föreläsningar och propaganda. Mycket av detta sker i dag via sociala medier och andra delar av internet. Ideologins betydelse varierar mellan individer, den kan inspirera till och stärka avsikten att delta i terrorism, men den kan även fungera som legitimering av ett våldsamt beteende som till stor del har andra orsaker.

Åtgärder mot radikalisering

Säkerhetspolisen arbetar endast med våldsfrämjande extremistiska miljöer när det finns information om brottslig verksamhet.

För att motverka våldsfrämjande radikalisering krävs en samlad insats från samhället. Det behövs utbildning och spridande av kunskap, dialog och samverkan mellan olika samhälls- parter, såväl som riktade åtgärder och stöd till personer som redan hamnat i våldsfrämjande extrema miljöer.

Hoten och hotbilden

Den terrorrelaterade verksamheten i Sverige domineras av aktörer som är motiverade av våldsfrämjande islamistisk extremism, där syftet ofta är att stödja och begå våldshandlingar i konfliktområden, som till exempel Syrien, Irak, Afghanistan, Somalia och Jemen. I flera fall har också attentat planerats i Europa, inklusive i Sverige. Vidare finns det ett antal personer i

Sverige som ägnar sig åt rekrytering, uppmaning och finansiering av terrorverksamhet i olika länder. Av internationella konventioner följer ett folkrättsligt ansvar för Sverige att motverka dessa typer av terrorbrott.

Sverige som potentiellt mål för attentat

Terrorhotet mot Sverige och svenska intressen härstammar främst från våldsfrämjande islamism, eller så kallade al-Qaidainspirerade grupperingar. Sedan hösten 2010 har Säkerhetspolisen i några fall sett att en attentatsavsikt utvecklats mot Sverige eller från Sverige mot Danmark. Hotet motiveras framför allt av upplevda kränkningar av islam men troligen även av att svensk trupp deltar i internationella operationer i muslimska länder såsom i Afghanistan och Mali. Dessa enstaka fall av attentatsavsikt mot mål i Sverige har en koppling till en större ideologisk förändring där mål i Sverige sedan 2007 utpekats som önskvärda av ideologer i utlandet som förespråkar al-Qaidas ideologi. Denna förändring är oroande.

Säkerhetspolisen har noterat att våldsfrämjande islamistiska uttalanden från personer

med koppling till Sverige blivit mer påtagliga i sociala medier. Inte minst har detta skett i samband med konflikterna i Syrien och Irak och den mediala och offentliga uppmärksamhet som organisationen Islamiska staten i Irak och Levanten (ISIL) fått.

Dock går det inte att utesluta terrorattentat i Sverige från aktörer med andra bevekelsegrunder än våldsfrämjande islamism, vilket gör att Säkerhetspolisen även måste bevaka andra viktiga generella trender i omvärlden. Stödverksamhet i Sverige till terrorism i utlandet begränsas inte heller till våldsfrämjande islamistiska aktörer, utan det finns även grupper såsom den kurdiska separatiströrelsen PKK som bedriver omfattande stödverksamhet i Sverige, exempelvis rekrytering och finansiering.

Internationella erfarenheter visar vidare att de flesta större attentat planeras av nätverk som säkerhetstjänster har kännedom om. Men de senaste åren har vi sett flera fall där gärningsmännen agerar ensamma utan att upptäckas i förväg. Ensamagerande attentatsmän är ett betydande potentiellt hot och kan ha olika ideologiska bevekelsegrunder. Dessa personer är svåra att

VAD ÄR TERRORISTBROTT?

För terroristbrott döms den som begår vissa allvarliga brott som allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation om avsikten med brottet är att:

- 1 Injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp.
- 2 Otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd.
- 3 Allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Det är även brottsligt att offentligt uppmana, rekrytera eller utbilda annan att begå terroristbrott. Därutöver finns bestämmelser som innebär att den som finansierar terroristbrott kan dömas till ansvar.

DET PLANERADE ATTENTATET MOT JYLLANDSPOSTEN I DANMARK

I december 2010 avvägrade Säkerhetspolisen tillsammans med den danska säkerhetstjänsten PET ett attentat riktat mot tidningen Jyllandsposten.

Fyra beväpnade terrorister tog sig i bil från Stockholm till Köpenhamn. Vid det tillfället var en pådrivande faktor för terroraktörerna de upplevda kränkningar av islam.

Ensamagerande attentatsmän är ett betydande potentiellt hot och kan ha olika ideologiska bevekelsegrunder.

upptäcka, även om de ibland lämnar vissa spår av sina åsikter och förberedelser. De har förhållandevis svårt att skaffa den förmåga som behövs eftersom de inte stöts av ett nätverk. När det gäller dessa aktörer är Säkerhetspolisen särskilt beroende av allmänhetens hjälp.

Hur kan hotet mot Sverige komma att utvecklas i framtiden?

Det finns ett antal faktorer som bedöms påverka det mest aktuella hotets utveckling under den närmaste framtiden.

- UPPMÄRKSAMHET KRING UPPLEVDA KRÄNKNINGAR AV ISLAM OCH UTLÄNDSK MILITÄR NÄRVARO I MUSLIMSKA LÄNDER

En pådrivande faktor för terroraktörer är upplevda kränkningar av islam. Även upplevda militära aggressioner mot muslimska länder är sannolikt en motiverande faktor. I de pågående konflikterna i Syrien och Irak har höga företrädare för al-Qaidainspirerade grupper uppmanat till attacker i de länder som engagerat sig militärt i konflikten.

- INTERN DYNAMIK INOM VÅLDSFRÄMJANDE NÄTVERK I SVERIGE

Flera av de aktörer som under den senare tiden uppvisat högst aktivitetsnivå tillhör en yngre generation. I denna generation finns personer som visar intresse för att resa utomlands i syfte att ansluta sig till väpnade grupper. Många agerar i hög grad på eget initiativ. Sociala medier skapar nya kommunikationsmönster och bidrar till att våldsskildringar och våldsbejakande budskap får stor spridning bland unga.

- ATTENTAT UTFÖRDA AV ENSAMMA GÄRNINGSMÄN OCH / ELLER FÖRESPRÅKANDE AV SMÅSKALIGA ATTENTAT

Företrädare för al-Qaida har under senare år uppmanat ensamma gärningsmän att med enkla medel utföra attentat. Under senare år har aktörer som tidigare varit okända för berörda underrättelse- och säkerhetstjänster i ökad utsträckning utfört attentat i Europa och Nordamerika. Aktörerna har saknat tydliga

kopplingar till etablerade terrornätverk. Erfarenheter visar att när terrorattentat genomförs kan det verka inspirerande på andra, oavsett vilken ideologi eller motivation som ligger bakom.

- NYA ARENOR FÖR ISLAMISTISKT MOTIVERAD TERRORISM

De internationella terrornätverken påverkas av den politiska utvecklingen i omvärlden. På samma vis som i konflikterna i Syrien och Irak finns en risk att andra instabila stater i regionen blir nya arenor för islamistiskt motiverad terrorism. Detta bedöms i sin tur få effekter för aktörer i Sverige som medverkar i verksamhet kopplad till terrorism i dessa länder, såsom resande och finansiering.

- SAMARBETE MELLAN AL-QAIDAINSPIRERADE TERRORNÄTVERK

Aktörer i Sverige påverkas av förändringar inom och mellan de internationella terrornätverken. Förändringarna kan utgöras av bland annat ledarskapsbyte, samarbete, delningar, allianser eller sammanslagningar av olika nätverk. Säkerhetspolisen bedömer i dagsläget det som sannolikt att en al-Qaida-inspirerad ideologi kommer vara fortsatt tongivande inom våldsfrämjande islamistiska miljöer i Sverige under kommande år.

al-Qaidainspirerade Säkerhetspolisen använder uttrycket "al-Qaidainspirerade" för att beteckna personer eller grupper som är anhängare till, eller förespråkar, en global eller regional våldsamt kamp mot vad som uppfattas vara islams fiender. Kampen riktas ofta mot västerländska stater eller mot regionala regimer som uppfattas som illegitima. Även folkgrupper eller enskilda individer med annan ideologisk övertygelse eller trosuppfattning kan betraktas som legitima mål för attacker.

SÄKERHETSSKYDD

Hur skydda det skydds-värda?

Sårbarheter i IT-system, bristande skydd av byggnader och illjoal personal är exempel på sådant som en illasinnad aktör kan utnyttja för att förstöra eller komma åt hemlig information hos en myndighet.

SÄKERHETSSKYDDET VID Säkerhetspolisen arbetar för att höja säkerhetsnivån i samhället genom olika insatser. Detta görs exempelvis via analyser och rekommendationer till svenska myndigheter om hur de kan anpassa sitt skydd. Registerkontroller och tillsyn är andra konkreta sätt att säkerställa att skyddsvärd verksamhet är skyddad på lämpligt sätt.

Alla verksamheter som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska göra en säkerhetsanalys. Den tar fasta på vad som behöver skyddas mot antagonistiska hot. Ett antagonistiskt hot innebär att det finns en aktör med förmåga och avsikt att omsätta hotet i handling och som leder till negativa följder för verksamheten. Händelser som väderkatastrofer, kabelbrand, pandemier med mera ingår inte i säkerhetsanalysen utan analyseras istället i en så kallad risk- och sårbarhetsanalys.

Svårt att förutspå

Antagonistiska hot skiljer sig också från vanliga dagliga händelser. Allvarliga antagonistiska hot brukar ofta karaktäriseras av att hotaktören gör något som ingen annan gjort tidigare. Detta innebär att det är svårt att säga något om sannolikheten för att hotet kommer att realiseras i

närhet, eller ens på lite längre sikt, helt enkelt eftersom det inte finns statistik för dessa ovanliga händelser. Vad som kan sägas är att de kan resultera i allvarliga och – för verksamheten och nationen – oacceptabla konsekvenser.

Allt i en verksamhet är inte skyddsvärt. Därför är det viktigt att identifiera de skyddsvärda delarna, det vill säga de delar av verksamheten där konsekvenserna av en antagonistisk handling kan få betydelse för rikets säkerhet. Säkerhetspolisens erfarenhet är att många myndigheter har problem med att identifiera det som är skyddsvärt och därför har svårt att skapa ett väl anpassat säkerhetsskydd.

”Alla hot går inte att upptäcka men man kan identifiera det som är sårbart.

Analys för att anpassa skyddet

Det är bedömningarna i analysen som ska motivera de säkerhetsskyddsåtgärder som vidtas och se till att åtgärderna hänger ihop i ett fungerande säkerhetsskyddssystem. Utan någon form av säkerhetsanalys blir ett säkerhetsskydd nästan alltid ineffektivt och kan dessutom invagga verksamheten i en falsk trygghet.

Det brukar även vara svårt för säkerhetsansvariga att få gehör för införande av säkerhetsskyddsåtgärder som kräver investeringar och upplevs som hindrande för verksamheten om de inte motiveras på ett rationellt, begripligt och spårbart sätt.

RIKETS SÄKERHET ELLER FÖREBYGGA TERRORISM?

Enligt 5 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) ska myndigheter undersöka vilka uppgifter i verksamheten som ska hållas hemliga med hänsyn till rikets säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd med hänsyn till rikets säkerhet eller skyddet mot terrorism. Resultatet av denna undersökning (säkerhetsanalys) ska dokumenteras.

Säkerhetsskydd – ett system av åtgärder

Den verksamhet som är skyddsvärd med hänsyn till rikets säkerhet, eller som behöver skydd mot terrorism, ska ha det säkerhetsskydd som krävs. Vad som är skyddsvärt och hur det ska skyddas ska regelbundet inventeras i en säkerhetsanalys.

SÄKERHETSSKYDD HANDLAR OM att skapa ett system som består av olika samverkande skyddskomponenter. Syftet är att förhindra och förebygga brott mot rikets säkerhet, som spionage och sabotage eller terrorism genom att försvåra för en angripare.

Säkerhetsskyddsåtgärder består på en övergripande nivå av fyra grundläggande förmågor: att förebygga, upptäcka, försvåra och agera på angrepp. Detta gäller inom alla säkerhetsskyddsområdena (fysiskt skydd, informationssäkerhet och säkerhetsprövning).

Fysiskt skydd

Med fysiskt skydd avses förmågan att förebygga, upptäcka, försvåra och agera på ett fysiskt angrepp eller obehörigt tillträde. Dessa förmågor ska bedömas individuellt men också sammantaget för att utvärdera den totala skyddsförmågan.

Exempel på sådana förmågor är:

- Områdesskydd
- Intrångsdetektering och larm
- Behörighetskontrollsystem och zonindelning

Säkerhetsskyddsåtgärder består på en övergripande nivå av fyra grundläggande förmågor: att förebygga, upptäcka, försvåra och agera på angrepp.

- Skalskydd
- Bevakning och vakthållning
- Fysiska barriärer
- Explosions- och ballistiskt skydd

Informationssäkerhet

En trend i samhället är att tillgängligheten (och tillförlitligheten) i samhällsviktiga tjänster alltmer är kritiskt beroende av informationsteknik (IT). Om de system som tillhandahåller samhällstjänster angrips kan det leda till allvarliga störningar. För att motverka denna

typ av angrepp bör det finnas ett elektroniskt skydd.

Följande punkter ger exempel på åtgärder och kontroller som kan förebygga elektroniska angrepp:

- Accesskontroll för datornätverk
- Identifierings- och autenticeringsåtgärder
- Intrångsdetektering och larm för elektroniska angrepp
- Härdning av IT-komponenter och dess nätverk
- Segmentering av datornätverk

Säkerhetsprövning

Att skydda en organisation från insiders ställer krav på att det finns riktlinjer och rutiner för att identifiera och hantera de risker som finns kopplat till att såväl anställda som inhyrd personal använder sin behörighet för att skada verksamheten. Motivet bakom illojala aktiviteter kan vara allt från ekonomisk vinning till hämnd. Såväl fysiska som elektroniska angrepp kan vara aktuella. Åtgärder för att skydda mot insiders kan exempelvis vara säkerhetsprövning före och under anställning. En del av säkerhetsprövningen innebär att en person kontrolleras mot olika polisiära register.

REGISTERKONTROLL VID ANSTÄLLNING

I arbetet med säkerhetsskydd ingår att göra registerkontroller. Kontrollerna är en del av de skyddsvärda verksamheternas säkerhetsprövningar och fungerar som underlag när dessa ska fatta beslut om anställningar. Säkerhetsprövningens syfte är att bedöma om en person är lämplig, lojal och pålitlig ur säkerhetssynpunkt. Säkerhetspolisen genomför registerkontroll efter ansökan från en myndighet och samtycke från personen som ska kontrolleras. Personen kontrolleras mot belastningsregistret, misstankeregistret, polisens allmänna spänningsregister och uppgifter som behandlas

med stöd av polisdatalagen. Det är alltid anställande myndighet som beslutar om anställning.

Outsourcing – potentiellt hot mot känsliga uppgifter

Svenska myndigheter har krav på sig att vara effektiva och sparsamma. Därför är det vanligt att myndigheter överlåter till en leverantör att utföra stora delar av myndighetens verksamhet. Några exempel är drift och underhåll av IT-system, bevakning eller lokalskydd. Men vem kontrollerar säkerhetsskyddet hos de leverantörer som en myndighet anlitar?

OUTSOURCING INNEBÄR OFTA att leverantören placerar olika kunders system och information i samma fysiska datorsystem. Detta medför en ökad risk eftersom en störning i en kunds system kan orsaka störningar eller avbrott hos flera andra kunders system. Hamnar en stor mängd hemlig information hos en enskild leverantör riskerar denne dessutom att bli ett attraktivt mål för bland annat andra länders underrättelseinhämtning.

Den mängd information som samlas hos en leverantör kan medföra att leverantörens verksamhet sammantaget är av stor betydelse för rikets säkerhet.

Myndigheter som upphandlar en leverantör för ett uppdrag där det förekommer hemliga uppgifter ska reglera vilka säkerhetsskyddsåtgärder som ska vidtas inför upphandlingen och under uppdraget. Detta görs i ett säkerhetsskyddsavtal och ska tecknas med både huvud-

En myndighet ska genomföra en säkerhetsanalys innan en extern leverantör tillåts delta i myndighetens verksamhet. Säkerhetsanalysen bör genomföras i god tid innan uppdraget beräknas starta.

leverantör och eventuella underleverantörer. Kravet på säkerhetsskyddad upphandling bygger på grundtanken att hemliga uppgifter ska ha samma skydd oavsett om det är en myndighet som hanterar uppgifterna eller om det är ett företag som anlitas.

Säkerhetspolisens erfarenhet är att många myndigheter som tecknar säkerhetsskyddsavtal brister i att kravställa just säkerhetsskyddet men även, i det fall detta gjorts, genomföra uppföljning hos leverantören under uppdragets gång i syfte att säkerställa att säkerhetsskyddsåtgärderna efterlevs hos leverantören.

Det är alltid den upphandlande myndigheten som har det yttersta ansvaret för säkerhetsskyddet. Ansvaret går inte att avtala bort.

Att tänka på vid säkerhetsskyddad upphandling:

- En myndighet ska genomföra en säkerhetsanalys innan en extern leverantör tillåts delta i myndighetens verksamhet. Detta för att identifiera vad som anses ha bäring på rikets säkerhet i uppdraget. Säkerhetsanalysen bör genomföras i god tid innan uppdraget beräknas starta.
- Utifrån vad som i säkerhetsanalysen identifierats som skyddsvärt med bäring på rikets säkerhet ska en säkerhetsplan för uppdraget upprättas. Säkerhetsplanen ska svara på vilka säkerhetsskyddsåtgärder som behöver vidtas för att säkerställa att de skyddsvärda uppgifterna/ verksamheten får rätt skydd.
- Utifrån de åtgärder som identifierats i säkerhetsplanen ska åtgärderna brytas ner till konkreta åtgärder som respektive leverantör behöver vidta inför upphandlingen eller under uppdragets gång. De konkreta åtgärderna ska regleras i säkerhetsskyddsavtalet som tecknas med respektive leverantör. Säkerhetsskyddsavtalet ska anpassas efter varje leverantörs roll i uppdraget.
- När en myndighet tecknar ett säkerhetsskyddsavtal i nivå 1, vilket innebär att de

skyddsvärda uppgifterna ska hanteras och förvaras i leverantörens egna lokaler, är myndigheten skyldig att genomföra ett "förstagångsbesök" hos leverantören. Syftet med besöket är att kontrollera att det skyddsvärda i uppdraget får rätt skydd hos leverantören redan från början. Säkerhetsskyddet som ska omgärda det skyddsvärda ska ha motsvarande nivå hos leverantören som hos myndigheten.

- Leverantören ska tillsammans med myndigheten ta fram en säkerhetsskyddsinstruktion som beskriver hur de rent praktiskt avser att hantera och förvara det skyddsvärda samt hur incidenthanteringen ska fungera hos leverantören.
- Myndigheten ska genomföra en säkerhetsskyddsutbildning hos leverantören. Målet är att samtlig personal inom uppdraget ska ha kunskap om och förståelse för de säkerhetsskyddsåtgärder som krävs av personalen men även vilka rättigheter och skyldigheter leverantören har under uppdragets gång.
- Personal som kommer att vara delaktig i uppdraget och ta del av det skyddsvärda ska säkerhetsprövas och genomgå registerkontroll. En säkerhetsprövning är en kontinuerlig process (inledande och uppföljande).
- När uppdraget väl kommit igång återstår en av de viktigaste uppgifterna en myndighet har vid tecknande av säkerhetsskyddsavtal, nämligen att genomföra kontroller/uppföljning hos företaget. Syftet är att säkerställa att leverantören genomför de åtgärder som regleras i säkerhetsskyddsavtalet.
- Den myndighet som tecknat ett säkerhetsskyddsavtal måste meddela Säkerhetspolisen när ett säkerhetsskyddsavtal initierats eller upphört samt när registerkontroller som initierats under uppdraget kan avslutas. 🏰

Mer information om säkerhetsskyddsavtal finns på [Säkerhetspolisen.se](https://saferhetspolisen.se)

När säkerhetsskyddet inte fungerar – ett möjligt fall

Att skydda det skyddsvärda innebär en utmaning för de flesta verksamheter. Nedanstående skeende är sammansatt av flera olika verkliga fall. Syftet är att exemplifiera en möjlig händelseutveckling och peka på vad som kan hända när säkerhetsskyddet fallerar. Följ det fiktiva företaget ZYX-data steg för steg.

X-DATA

1 STÖLD UPPTÄCKTS – HEMLIGA UPPGIFTER KAN HA RÖJTS

En myndighet informerar Säkerhetspolisen om att hemliga uppgifter kan ha röjts och att detta skulle kunna få konsekvenser för rikets säkerhet.

De ansvariga på myndigheten uppger att myndighetens datadrift är outsourcad och därmed även hanteringen av hemliga uppgifter till företaget ZYX-data. ZYX-Data hanterar datadrift för ett stort antal företag och myndigheter. Detta innebär att företaget huserar såväl kundernas IT-system som information i sin serverhall. Det som nu skett är att myndigheten blivit informerad av ZYX-data att det skett ett inbrott i serverhallen. Myndighetens servrar har stulits.

2 BROTTSPLOTSUNDERSÖKNING

ZYX-data anmälde stölden till Stockholmspolisen då den upptäcktes. Vid brottsplatsundersökningen konstaterades att det inte fanns någon åverkan på fastigheten vilket tyder på att gärningspersonen kunnat ta sig in i lokalen utan att lämna spår efter sig. När anställda vid företaget kom till jobbet den aktuella dagen noterade de att larmsystemet var satt ur funktion. Även loggningen till passersystemet och inbrottslarmet visade sig vara raderade. Enligt rutinen vid serverhallen måste det vara två behöriga personer i hallen samtidigt. Vid brottsplatsundersökningen upptäcktes tekniska brister i passersystemet vilket gör det möjligt att dra samma kort två gånger.

3 INSIDER INBLANDAD

Myndigheten uppger till Säkerhetspolisen att ZYX-Datas tio anställda är säkerhetsprovade i enlighet med det säkerhetsskyddsavtal som myndigheten har med ZYX-Data. ZYX-Data har även fem inhyrda konsulter från företaget Ärlands Bemanning AB. Dessa konsulter är dock inte säkerhetsprovade. All personal, inklusive de fem konsulterna, har via passerkort tillträde till fastigheten och samtliga lokaler. Någon avgränsad tillträdesbegränsning inne i lokalerna tillämpas inte. Av den information som nu framkommit drar polisen slutsatsen att det är en person som på något vis är kopplad till företaget som varit delaktig i stölden, en så kallad insider.

4 UTPRESSNINGSFÖRSÖK

Tio dagar efter stölden meddelar säkerhetschefen vid myndigheten att de, samma morgon, via en budfirma fått en försändelse där en okänd part erbjuder myndigheten att köpa tillbaka de stulna serverarna för tre miljoner kronor. Försändelsen innehöll också en DVD med prover från det stulna materialet. Även utpressningsförsöket polisanmäls.

5 MISSTANKAR MOT KONSULTEN NILSSON

Efter en tid visar det sig att en av cheferna på ZYX-Data har mottagit ett anonymt tips. Tipsaren hävdar att en person vid namn Nilsson försöker låna pengar av bekanta för att finansiera olika nätspel. Nilsson arbetar som konsult hos Ärlands bemanning AB och är sedan tre år tillbaka inhyrd av ZYX-data. Enligt tipset ska dessutom Nilsson ha fortlöpande kontakt med en grovt kriminell person.

6 BRISTANDE KÄNNEDOM OM PERSONALEN

Ärlands Bemanning AB har tidigare betraktat Nilsson som en lojal medarbetare. Hade en säkerhetsprovning gjorts hade man fått kännedom om att hans ekonomiska situation försämrats på senare tid. Det är något som kan påverka bedömningen av hans pålitlighet och även göra honom sårbar och mottaglig för påtryckningar och utpressning.

myndighet

7 GRANSKNING AV SÄKERHETSSKYDDET

Förutom den förundersökning som Säkerhetspolisen inleder för att utreda om hemliga uppgifter kan ha röjts, initieras även en tillsyn med stöd av säkerhetsskyddslagstiftningen. Syftet med tillsynen är att granska säkerhetsskyddet vid myndigheten och belysa sårbarheter som måste åtgärdas kring den del av verksamheten som har bäring på rikets säkerhet.

8 RÄTTSLIGT EFTERSPEL

I det fiktiva fallet som beskrivs kan det rättsliga efterspelet se lite olika ut. Flera brott kan ha begåtts – exempelvis utpressning och stöld. Fallet tas vidare genom de rättsliga instanser som krävs, åtal väcks och om bevisningen mot Nilsson håller i rättegången så döms Nilsson. 🏰

VAD GICK FEL?

Verksamhet som hanterar hemliga uppgifter eller som behöver skydd mot terrorism ska ha ett väl anpassat säkerhetsskydd. I exemplet ovan fallerade detta i flera fall:

- All personal som borde varit säkerhetsprövad och registerkontrollerad var det inte.
- Tekniska brister i passersystemet möjliggjorde att företagets rutiner kunde kringgåas.

- Myndigheten har antingen inte ställt tillräckliga krav på säkerhetsskyddet i outsourcingen av verksamheten till ZYX-Data eller så har ZYX-Data inte mött dessa krav. I det senare fallet har myndigheten inte heller kontrollerat att säkerhetsskyddet svarar mot deras krav.
- Det saknades säkerhetsskyddsavtal med underleverantören.

Tillsyn av säkerhetsskydd

Säkerhetspolisen ger rådgivning till och utför tillsyn av myndigheter som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen.

Här görs kontroller

Säkerhetspolisen inriktar själv sin tillsynsverksamhet och prioriterar då samhällets mest skyddsvärda verksamheter. Det innebär att kontrollerna främst inriktas på de verksamheter där konsekvenserna av ett angrepp skulle bli så allvarliga att Sverige som nation drabbas.

Så går tillsynen till

När Säkerhetspolisen beslutat att kontrollera säkerhetsskyddet vid en myndighet kontaktas organisationen som sedan vanligen får en viss tid på sig att förbereda sig och sin organisation för granskningen.

Vid en tillsyn kontrollerar Säkerhetspolisen att organisationen följer de lagar och regler om säkerhetsskydd som gäller samt att säkerhets-

skyddet är tillräckligt för den verksamhet som bedrivs.

En typisk tillsyn omfattar granskning av organisationens säkerhetsanalys och övrig dokumentation kring ledning och styrning av fysiskt skydd, säkerhetsprovning och säkerhetsskyddad upphandling med säkerhetsskyddsavtal och informationssäkerhet. Därefter görs en tillsyn på plats och verksamhets- och säkerhetsansvariga på myndigheten intervjuas.

I vissa fall genomförs en teknisk granskning av säkerheten i organisationens IT-system. Då testas bland annat systemens förmåga att motstå elektroniska angrepp. Efter tillsynen ger Säkerhetspolisen förslag på åtgärder för att förbättra säkerhetsskyddet och erbjuder även stöd i form av rådgivning efter tillsynen.

Steg för steg i analys av verksamheter: skyddsvärden och konsekvenser i fokus

Vad är det för aspekter en myndighet eller organisation bör tänka på för att analysera sin verksamhet utifrån begrepp som skyddsvärt, hot och konsekvenser?

Identifiera den skyddsvärda verksamheten

Det är vanligt att en organisation utvecklar skyddsåtgärder utan att grundligt ha analyserat frågan om vad som egentligen behöver skyddas. Den grundläggande frågan är: vad är skyddsvärt i vår verksamhet?

Bestäm vilka konsekvenser som är oacceptabla

Samhällets säkerhetsskyddsarbete inriktas på att förebygga spionage, sabotage och terrorism. Sådana brott riskerar att leda till stora störningar i samhället. De kan ge allvarliga funktionella, politiska, ekonomiska eller sociala följder som utslagen elförsörjning, otillförlitliga IT-system eller telekommunikationer. Det är alltså de potentiella konsekvenserna av ett angrepp som avgör skyddsvärdet i en verksamhet.

Syftet med en konsekvensanalys är dels att bedöma skyddsvärdet av olika delar av verksamheten, dels att bestämma vilka konsekvenser som är oacceptabla och som måste motverkas.

Kan stöld eller förvanskning av information alternativt ett sabotage på någon del av verksamheten få sådana följder att det är av betydelse för rikets säkerhet? Detta måste verksamheten eller företaget ha svar på.

Värdera sårbarheterna

När man identifierat det skyddsvärda är nästa steg en sårbarhetsanalys. Målet är att identifiera och analysera sårbarheter som det skyddsvärda har och som kan utnyttjas av en antagonist.

Säkerhetspolisen konstaterar att det ibland existerar allvarliga sårbarheter i en verksamhet

på grund av att verksamheten inte identifierat det som bör skyddas. Detta kan få stora konsekvenser. Ett exempel är att organisationer missat att identifiera olika IT-system som skyddsvärda och sedan outsourcat systemen med otillräckliga krav på säkerhet.

Välj säkerhetsskyddsåtgärder långsiktigt och i rätt tid!

Åtgärder för att hantera sårbarheter i skyddsvärd verksamhet kan delas in i olika områden:

- Fysiskt skydd
- Informationssäkerhet
- Säkerhetsprövning (skydd mot insiders)
- Utbildning i säkerhetsskydd
- Kontroll av säkerhetsskyddet

Skyddsåtgärder inom dessa områden måste komplettera varandra för att ge bästa effekt. Effekten av ett säkerhetsskyddssystem blir förstås bäst om det på ett naturligt sätt byggs in i verksamheten från början.

För vissa åtgärdsområden, exempelvis fysiskt skydd, är tidsplaneringen viktig eftersom skyddet måste "byggas in" när lokalerna byggs. Det går alltid att "lägga på" skyddsåtgärder i efterhand men det är sällan lika bra ur vare sig ett säkerhets- eller kostnadsperspektiv. Samma sak gäller för elektroniska säkerhetsskyddsåtgärder och skydd mot insiders vid anställning (säkerhetsprövning).

Läs mer om hur ett angrepp kan gå till på sidan 42.

PERSONSKYDD

Centrala statsledningen ska skyddas

Säkerhetspolisen ansvarar för den centrala statsledningens säkerhet. Vidare kan Säkerhetspolisen fatta särskilda beslut om personskydd utanför den kretsen, till exempel för medlemmar i kungafamiljen. Vi ansvarar också för säkerheten vid statsbesök.

ANSVARET INNEBÄR ATT bedöma hot mot och sårbarheter kring skyddspersoner och att vidta lämpliga säkerhetshöjande åtgärder utifrån dessa bedömningar.

I det arbetet samverkar Säkerhetspolisen bland annat med Polismyndigheten, Regeringskansliet, riksdagen, Hovet, utländska ambassader i Sverige och säkerhetstjänster i andra länder.

Den centrala statsledningen

Den centrala statsledningen består av drygt 400 funktioner:

- Statschefen
- Talmannen
- Statsministern
- Tronföljaren
- Statsråden
- Riksdagsledamöterna
- Statssekreterarna
- Kabinettssekreteraren

För att de personer som ingår i den centrala statsledningen ska kunna sköta sina uppdrag under trygga och säkra former, behovsanpassar och omprövar Säkerhetspolisen åtgärderna fortlöpande i förhållande till bedömningarna. Polismyndigheten ansvarar för att skydda förtroendevalda på kommun- och landstingsnivå.

Statsbesök och liknande händelser

Säkerhetspolisen ansvarar för säkerheten vid inkommande statsbesök och för utländska sändebud i Sverige. Statsbesök är officiella besök av utländska statschefer. Vi ansvarar även för säkerheten vid besök av personer med jämförbar ställning med statschef eller statschefs maka/make eller sambo och barn, talman, regeringschef,

utrikesminister, minister, partiledare, överbefälhavare, företrädare för en internationell organisation eller liknande.

Det finns en internationell överenskommelse om att andra länders beskickningsmedlemmar, det vill säga personer som arbetar på utländska ambassader och konsulat, kan få personskydd när de vistas på svensk mark. Normalbilden är att några få av ambassadörerna har personskydd från Säkerhetspolisen. En av anledningarna till beslutet är att Sverige inte tillåter att ambassadörerna har beväpnade livvakter från hemlandet.

Skyddsåtgärder – från information och rådgivning till livvakt

Beslut om vilka säkerhetshöjande åtgärder som ska vidtas fattas bland annat utifrån en hot- och sårbarhetsbedömning och en bedömning av vilket skyddsvärde en funktion har. Den minst omfattande åtgärden innebär att Säkerhetspolisen informerar Polismyndigheten om att en aktivitet ska genomföras på en viss plats. En av de mer omfattande åtgärderna är livvaktsskydd kombinerat med platsbevakning. Säkerhetshöjande åtgärder kan också vara information och rådgivning samt tekniska skyddsåtgärder som installation av lås och larm eller bombsök.

Ansvarsfördelning mellan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen

De säkerhetshöjande åtgärder som vidtas kan vara sådana som Säkerhetspolisen ansvarar för och sådana Polismyndigheten ansvarar för.

Säkerhetspolisen ansvarar för:

- Beslut om övergripande utformning av när- och distansskydd

KRAVEN PÅ LIVVAKTERNA

En livvakt arbetar i första hand med att förebygga och förhindra att skyddspersonen utsätts för våld eller kränkande handlingar. Sker det ändå ett angrepp ska situationen kunna hanteras. Uppdraget ställer höga krav på livvaktens mentala, fysiska och sociala förmåga. Säkerhetspolisens livvakter är utbildade poliser med minst fyra års arbetslivserfarenhet inklusive studietiden. I samband med rekrytering testas begåvning, personlighet, fysik, syn, bilkörning, vapenhantering samt förmågan att värdera situationer på ett bra sätt. Livvaksutbildningen är tio veckor lång och följs upp av kontinuerlig vidareutbildning. Kunskapstester och fysiska tester sker årligen. Anställningen är tidsbegränsad och de utbildade poliserna är tjänstlediga från Polismyndigheten. Idag finns det cirka 130 livvakter vid Säkerhetspolisen.

- Genomförande av närskyddet
- Kontakt med skyddspersonen eller dennes företrädare
- Information till samverkande inom Polismyndigheten om hot, risker och skyddspersonens resor
- Information och instruktioner till de poliser som deltar i en insats
- Tekniska skyddsåtgärder
- Operativ ledning av närskyddet

Polismyndigheten ansvarar för genomförandet av distansskyddet. Det omfattar exempelvis plats- och färdvägsbevakning, eskort och del av skyddsspaning.

Planering och samarbete nödvändigt

Personskyddsarbete handlar till stor del om planering och genomförande av säkerhetshöjande åtgärder. Grunden i arbetet läggs i planeringen. Har man lyckats åstadkomma ett bra samarbete mellan de inblandade i denna fas ökar möjligheten att insatsen som genomförs blir framgångsrik. För att skyddet ska bli så bra som möjligt krävs ett omfattande samarbete mellan

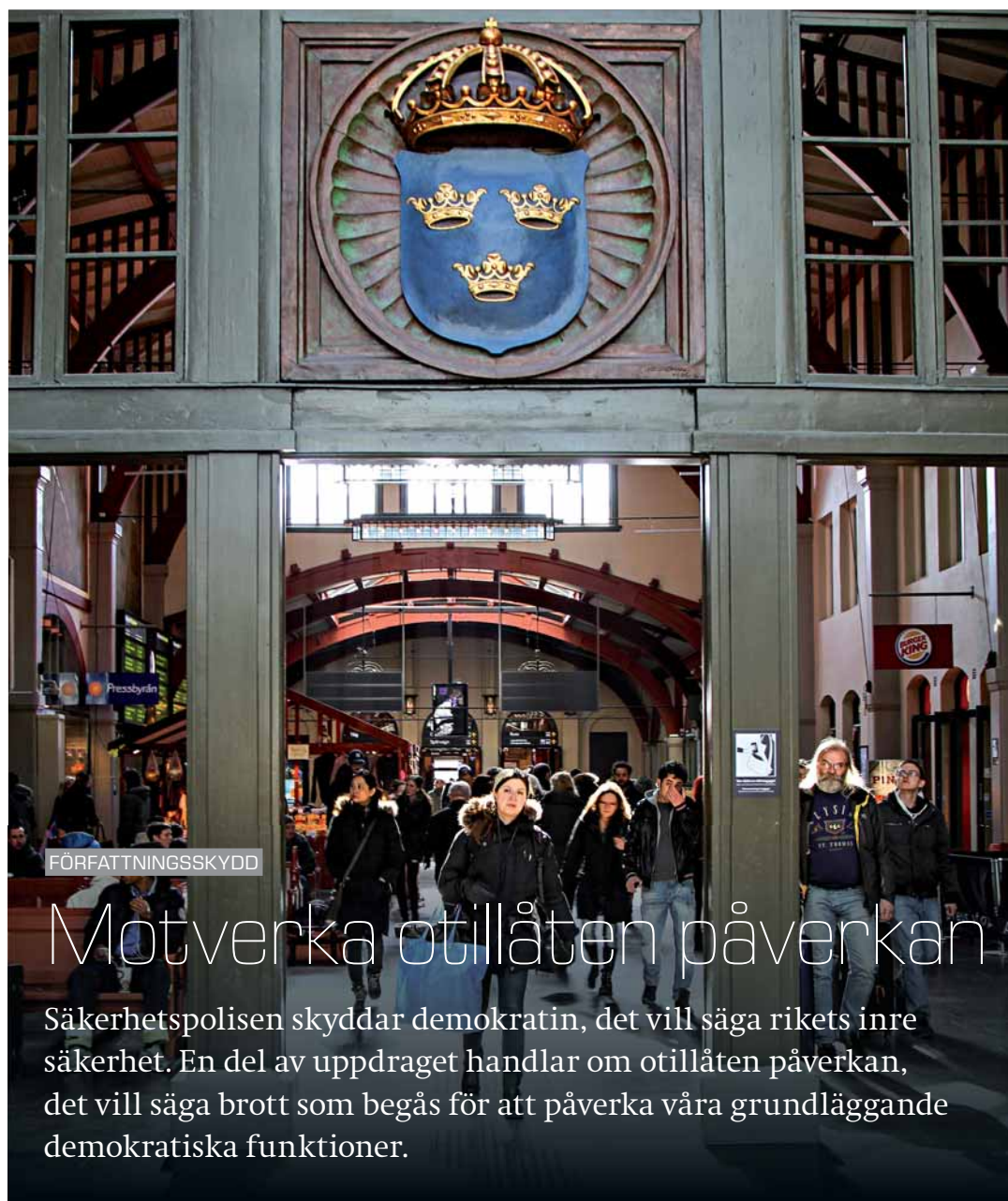
Säkerhetspolisen och säkerhetsansvariga hos samarbetspartners bland annat Polismyndigheten. När en skyddsperson ska åka utomlands samarbetar Säkerhetspolisen med olika myndigheter och organisationer i värdlandet samt Utrikesdepartementet, riksdagen eller Hovet. Utländska statsbesök i Sverige föregås av förhandlingar som handläggs av Utrikesdepartementet.

Ändrade arbetssätt

För att möta de behov som finns har Säkerhetspolisens uppdrag och arbetssätt förändrats de senaste åren. Politiker exponeras idag mer än någonsin förut, både i traditionella nyhetskanaler och sociala medier. Detta kan driva på hotet och påverka avsikten hos individer och grupper som har förmåga att genomföra angrepp mot en skyddsperson. Våra handläggare och analytiker arbetar löpande med att göra bedömningar av hotbilden. Dessa bedömningar utgör grunden för det skydd som sedan utformas vid varje tillfälle.

Läs mer om personskyddsarbetet i Almedalen på sidan 65.

FÖRFATTNINGSSKYDD

Motverka otillåten påverkan

Säkerhetspolisen skyddar demokratin, det vill säga rikets inre säkerhet. En del av uppdraget handlar om otillåten påverkan, det vill säga brott som begås för att påverka våra grundläggande demokratiska funktioner.

SÄKERHETSPOLISEN SKYDDAR demokratin, men vårt uppdrag är snävare än många tror. Säkerhetspolisen är exempelvis inte ensam om att skydda demokratin: även om skyddet av demokratin är vårt huvuduppdrag finns det viktiga delar av demokratin som vi inte hanterar. Vårt uppdrag gäller i första hand den demokratiska processen, det vill säga de grundläggande demokratiska funktionerna.

Aktörer som Säkerhetspolisen följer

Vi följer och bedömer aktörer som använder våld, hot och trakasserier för att påverka beslutsfattandet, hindra myndighetsutövningen eller inskränka den fria debatten – och som gör det för att de vill förändra samhället, ändra vårt styrelseskick eller kunna fortsätta tjäna pengar på sin kriminella verksamhet. Ett samlingsnamn för detta är otillåten påverkan. Det rör sig både om aktörer som är politiskt motiverade och som

Det är ett begränsat antal personer som själva använt eller kan tänka sig att använda våld för att nå sina politiska eller ekonomiska mål.

drivs av ekonomiska intressen, alltså både politiskt motiverade aktörer i extremistmiljöerna och aktörer inom den grova organiserade brottsligheten. I begreppet otillåten påverkan ingår också korruption, det vill säga när förtroendevalda eller myndighetsföreträdare inom ramen för sitt uppdrag eller sin yrkesutövning begår brott eller tjänstefel för att vara kriminella aktörer behjälpliga.

Genom att exempelvis använda hot för att få våra politiker att avstå från att engagera sig i vissa frågor, myndighetsföreträdare att ändra sina beslut i ett visst ärende eller journalister att undvika att granska en viss företeelse kan aktörerna, oavsett bevekelsegrund, orsaka demokratin stor skada. Men alla hot mot politiker, tjänstemän eller medieföreträdare kommer inte från aktörer som Säkerhetspolisen följer – och det är inte alla hotfulla kommentarer som utgör ett brott.

Säkerhetspolisen utreder inte alla brott som dessa aktörer begår. Vi utreder inte heller alla hot och trakasserier som våra samhällsföreträdare utsätts för. De brottsutredningarna hanteras bäst av lokala Polismyndigheten som finns där brotten begås och gärningspersonerna vistas. Säkerhetspolisen har inte heller något uppdrag att följa den grova organiserade brottsligheten som sådan, till exempel följa grupperingar eller brottsligheten i stort.

Systematiska brott mot demokratins funktioner

Vårt uppdrag gäller den allvarliga och den systematiska brottsligheten som riktas mot förtroendevalda, journalister eller myndighetsföreträdare när de utför sitt arbete, alltså brott som begås med anledning av den funktion de har i samhället. Arbetet sker i nära samverkan med Polismyndigheten och en rad andra myndigheter: vårt snäva uppdrag ger oss möjlighet att fokusera på en viss typ av brott och en viss typ av aktörer över tid, vilket i sin tur innebär att vi har god kunskap om den här typen av aktörer.

Den information vi har, och de bedömningar vi gör, lämnas på olika sätt över till Polismyndig-

heten för att den ska kunna anpassa eventuella skyddsåtgärder på bästa sätt. Vi bidrar också med resurser och verktyg, till exempel spaning och analys, för att misstänkta gärningspersoner ska kunna lagföras.

Grov organiserad brottslighet

För aktörer inom den grova organiserade brottsligheten är otillåten påverkan ett medel för att fortsätta eller expandera sin kriminella verksamhet för att tjäna pengar, erhålla status eller upprätthålla sin kriminella livsstil. De samhällsfunktioner som är mest utsatta är de som direkt påverkar den kriminella verksamheten, till exempel Polismyndigheten. Den otillåtna påverkan sker främst i form av hot och trakasserier, men korruption är också en relativt vanlig företeelse. Det kan till exempel handla om information som gör att de kriminella kan vidta vissa åtgärder för att undvika lagföring eller fällande domar. Våld är ovanligt. Det våld som sker riktas främst mot egendom i form av skadegörelser, inte mot personer.

Extremistmiljöernas brott

För extremistmiljöerna handlar det om att förändra samhället och göra det bättre för dem som de anser ska ingå i den gemenskap som aktörerna konstruerar. De menar att det inte går att förändra samhället genom det demokratiska systemet. För det krävs andra mer direkta och radikala metoder, ofta våldsamma sådana, även om det innebär att enskilda individers fri- och rättigheter kränks. Detta är också anledningen till att Säkerhetspolisen följer extremistmiljöerna. För oss handlar det om brottsligheten, alltså om de extrema metoder som aktörerna använder sig av, inte om ideologier, åsikter eller vilken av extremistmiljöerna som är värst. Att begå brott eller använda våld är inte acceptabelt, vilket syfte det än sägs ha.

För att förtydliga att det är brotten som står i fokus för Säkerhetspolisen använder vi begreppen vit makt-miljön och den autonoma miljön när vi beskriver de två extremistmiljöer som vårt arbete koncentrerats till de senaste åren.

Ofta räcker det med
hot – uttalade eller
förtäckta – för att
påverka människor.

Vit makt-miljön

Vit makt-miljön består av individer, grupper och organisationer som vill ha ett auktoritärt styre och en nationell gemenskap baserad på etnicitet. Miljön präglas av en föreställning om att människor kan delas in i olika raser – och att den vita rasen är överlägsen de övriga. Även om flera av aktörerna tonat ned rastänkandet, till exempel genom att ersätta termen ”ras” med begreppet kultur, är principen den samma, då kulturen anses vara medfödd och omöjlig att förändra. Ytterligare några menar att de föreställda människoraser – och kulturerna – är likvärdiga, men att de inte har samma existensberättigande i Sverige. Dessutom bör de hållas åtskilda för att bevara sina egenskaper och särdrag. På så vis utgör det mångkulturella samhället ett hot och flera vit makt-anhängare anser att Sverige är ”ockuperat av främmande makt”, en situation som våra samhällsföreträdare bär skulden till.

Synsättet innebär i sin tur bland annat att det är legitimt att använda våldsamma metoder eftersom det sker i ”självförsvar”. En del av brotten som begås faller in under benämningen hatbrott eller hets mot folkgrupp. Hatbrott är ett samlingsnamn på flera olika brott, varav hets mot folkgrupp är ett. Det är således ett vidare begrepp än politiskt motiverad brottslighet eftersom alla hatbrott inte är politiska. Dessutom ingår inte alla som gör sig skyldiga till hatbrott i vit makt-miljön.

Autonoma miljön

Inom den autonoma miljön finns individer, grupper och nätverk som verkar för ett klasslöst och ekonomiskt jämlikt samhället. De ideologiska utgångspunkterna varierar, men gemensamt för dem är uppfattningen om att den upplevda fascismen måste motarbetas i alla dess former. Begreppet fascism används i bred bemärkelse och omfattar så gott som alla typer av samhälls-liga orättvisor och finns på alla samhälls-

nivåer, till exempel i form av orättvisor mellan rika och fattiga och mellan män och kvinnor. För många anhängare inbegriper alla former av hierarkier någon form av förtryck. Det innebär bland annat att aktörerna organiserar sig i platta och nätverksliknande strukturerna och att verksamheten ofta genomförs i form av aktioner som i sin tur kan vara delar av större kampanjer. Detta gör det möjligt för alla som delar miljöns värdegrund och som sympatiserar med en viss fråga att engagera sig i kampanjens namn, oavsett gruppstillhörighet, vilket i sin tur leder till att enskilda personer kan vara engagerade i flera olika konstellationer samtidigt.

Att hindra motståndarna

Merparten av extremistmiljöernas otillåtna påverkan sker i form av hot och trakasserier, men skadegörelse förekommer också. Våld mot personer sker främst som ett resultat av dynamiken mellan vit makt-miljön och den autonoma miljön, bland annat i de våldsamma konfrontationer som uppstår mellan miljöerna, både i samband med stora offentliga manifestationer och vid mindre samlingar eller i form av riktade angrepp mot enskilda personer i deras hemmiljö. Syftet med aktionerna är att hindra motståndarna från att föra fram sitt politiska budskap, försöka förmå den som drabbas att "hoppa av", och alltså lämna sitt politiska engagemang, och att avskräcka andra från att engagera sig politiskt.

Även om det inte handlar om otillåten påverkan i strikt bemärkelse, det vill säga angreppen riktas inte mot samhällsföreträdare inom ramen för deras yrkesutövning, så handlar det om ideologiskt motiverade brott som i förlängningen utgör ett hot mot demokratin.

Aktuell hotbilda-bedömning

Ingen av de aktörer som Säkerhetspolisen följer bedömdes under 2014 utgöra ett säkerhetshot, det vill säga ett hot mot det demokratiska statskicket som helhet. Med det menar vi att den grova organiserade brottsligheten inte hade förmåga att skaffa sig ett så långtgående eller omfattande inflytande över de grundläggande demokratiska funktionerna att det skulle undergräva demokratin. Vi menar också att extremistmiljöerna saknade förmåga att omsätta sina avsikter i praktiken, det vill säga att ersätta det nuvarande statsskicket med ett annat. Våldsbrott mot grundläggande demokratiska funktioner är relativt ovanliga i Sverige. Även om det finns flera tänkbara – och ibland utpekade – måltavlor är

det i praktiken få av dem som drabbas. Det beror bland annat på att det är ett begränsat antal personer som själva använt eller kan tänka sig att använda våld för att nå sina politiska eller ekonomiska mål.

Skrämselkapital

Men även om aktörerna inte utgör ett hot mot demokratin som sådan utgör de ett relativt allvarligt hot mot enskilda individer, inte bara genom att använda våld. Uppmärksamheten kring aktörerna bidrar också till att aktörerna

fått ett skrämselkapital, där människors uppfattning om vilket hot extremistmiljöerna och den grova organiserade brottsligheten utgör, innebär att det ofta "räcker" med hot – uttalade eller förtäckta – för att påverka människor. Om detta leder till att enskilda personer inte vågar föra fram en åsikt eller på annat sätt använda sig av sina grundlagsfästa fri- och rättigheter, är det i förlängningen ett hot mot demokratin.

Läs också hur vi arbetade inom området
Författningsskydd under valåret 2014 på s 70.

MODUS

Från grundlagsskyddad yttrandefrihet till politiskt motiverad brottslighet

Loke-våld

- Fredliga demonstrationer
- Protester
- Namninsamlingar
- Opinionsbildning

Civil olydnad

- Blockader
- Symboliska aktioner

Hot

- E-post
- Webbsidor
- Brev
- Telefon
- Direkt

Skadegörelse

- Bostäder
- Valstugor
- Partilokaler

Våld

- Misshandel
- Mordbrand
- Våldsamt upplopp

HÄNDELSE 2014

Gemensamt för Säkerhetspolisens olika verksamhetsområden är att det förebyggande arbetet är i fokus – att förhindra att brott över huvud taget begås.

De brott som vi har till uppgift att förhindra och avslöja kan få mycket stora konsekvenser för samhället och för enskilda individer.

ÅTERVÄNDARE FRÅN AL-QAIDAINSPIRERADE GRUPPER

Allvarligaste terrorhotet mot Sverige

Det allvarligaste attentatshotet mot Sverige idag kommer från al-Qaidainspirerade personer och grupper. Detta ryms inom det som kallas våldsbejakande islamism.

UNDER 2014 HAR stora delar av de al-Qaidainspirerade grupperna varit fokuserade på konflikterna i Syrien och Irak. Dock bedömer Säkerhetspolisen att endast ett fåtal av dessa individer kommer att utveckla attentatsavsikt i Sverige.

Några av de attentatshot som Säkerhetspolisen upptäckt i Sverige de senaste tre åren, har involverat återvändare som tidigare deltagit i våldshandlingar i utlandet. Liknande erfarenheter har gjorts av säkerhetstjänster i andra europeiska länder.

Många resor på kort tid

I december 2014 kunde Säkerhetspolisen bekräfta att fler än hundra personer rest från Sverige till Syrien eller Irak och anslutit sig till al-Qaidainspirerade grupper. Flera av dessa personer har återvänt och ett flertal har dödats i konflikterna. Resandet till Syrien från Sverige för att ansluta sig till al-Qaidainspirerade grupper är exceptionellt omfattande i förhållande till tidigare al-Qaidainspirerat resande. Tidigare har personer från Sverige också rest till Afghanistan/Pakistan, Irak, Somalia och Jemen. Från 2006 till idag handlar det om minst ett 30-tal som rest till Somalia, ett tiotal till Afghanistan/Pakistan och ett fåtal till Jemen. Säkerhetspolisen ser inga tecken på att resandet till Syrien och Irak håller på att avta.

Propaganda i sociala medier

Såväl de al-Qaidainspirerade grupperna som enskilda individer i Syrien och Irak lägger mycket energi på att föra ut sitt budskap på internet. Ofta sker detta i form av professionellt producerade videoklipp som visar stridshandlingar, avrättningar av fångar eller andra grova övergrepp mot civila, tillsammans med ett rättfärdigande budskap i ljud och text. Detta material sprids sedan via sociala medier och blir tillgängligt för tusentals, varav många är unga och

påverkbara. Säkerhetspolisen har noterat att våldsfrämjande islamistiska uttalanden från personer med koppling till Sverige blivit mer påtagliga i sociala medier.

Främst yngre män reser

Det är framför allt män i åldrarna 18 till 30 år som reser till Syrien och Irak. Säkerhetspolisen ser även att kvinnor reser utomlands för att gifta sig med någon bland de stridande eller för att logistiskt stödja kampen i Syrien. Personerna som reser för att ansluta sig till al-Qaidainspirerade grupper kommer både från storstadsregionerna och mindre orter i Sverige. De flesta är födda i Sverige och endast ett fåtal har någon tidigare koppling till Syrien. I de allra flesta fall tycks de unga männen resa på egna initiativ även om de som reser ofta tillhör samma vänskapskretsar eller är släkt med varandra. Drivkrafterna bakom beslutet att resa varierar, men handlar inte sällan om att man vill göra vad man uppfattar vara sin religiösa plikt och till viss mån att man söker äventyr.

Inte riskfritt att resa

Enligt rådande svensk lagstiftning (2014) är det inte olagligt att resa för att ansluta sig till al-Qaidainspirerade grupper. Men personer som deltar i strider utomlands kan göra sig skyldiga till såväl krigsförbrytelser som terrorbrott, vilket de kan åtalas för i Sverige. Genom att befinna sig i en krigszon löper de även risk att själva tillfångatas, torteras och dödas. Svenskar som anslutit sig till al-Qaidainspirerade grupper utomlands riskerar också att gripas i andra länder, även senare i livet, om de begått brott enligt det landets lagstiftning. Erfarenheter från olika europeiska länder visar att många som stridit i Syrien och sedan återvänt till sina hemländer lider av sina erfarenheter. Det kan handla om skuldkänslor för handlingar de begått, besvikelse över hur vistelsen

”Säkerhetspolisen har noterat att våldsfrämjande islamistiska uttalanden från personer med koppling till Sverige blivit mer påtagliga i sociala medier.

var, eller om psykiska besvär efter att ha varit rädd och bevittnat grymheter. I många fall leder också resorna till sorg och förtvivlan hos resenärernas anhöriga.

Påverkan genom samtal

När det finns information om att en person vill resa iväg för att ansluta sig till al-Qaidainspire-rade grupper – eller har återvänt – så strävar Säkerhetspolisen efter att samtala med personen för att få honom eller henne att inte resa. I många fall reser personerna ändå, förr eller

senare. Det finns ytterst små möjligheter för Säkerhetspolisen att stoppa utresa. I flera fall fortsätter vi att samtala med andra personer, exempelvis anhöriga, som kan ha värdefull information eller som kan påverka situationen.

Återvändare potentiellt hot

Säkerhetspolisen är intresserad av de som reser och som ansluter sig till al-Qaidainspirerade grupper. Orsaken är att personer som reser till sådana grupper i utlandet kan inspireras av gruppernas ideologi och kan öka sin förmåga

Säkerhetspolisen bedömer i nuläget att de flesta återvändare inte kommer att planera attentat i Sverige. Vår utmaning är att hitta det fåtal som möjligen kommer att göra det.

att genomföra terrorattentat. Ideologin anser det berättigat att utföra attentat i Europa och i september 2014 uppmanade en ledare inom ISIL sina anhängare att, varhelst de befinner sig, ta till våld mot européer och amerikaner. Återvändare är därför ett potentiellt allvarligt attentats-hot i Sverige. De som återvänder kan även rekrytera nya personer att resa, eller stödja våldsbejakande islamism på annat sätt. Även personer som inte har rest kan komma att utföra attentat inspirerade av uppmaningar från ledande personer inom den al-Qaidainspirerade ideologin.

Underrättelsearbete av vikt

Säkerhetspolisen bedriver underrättelsearbete för att upptäcka om återvändare planerar attentat eller aktivt stödjer terrorism på annat sätt. Detta underrättelsearbete sker i samarbete med såväl Must som FRA som kan inhämta och bedöma eventuella kopplingar till utlandet. Förutom attentatsplanering kan det handla om rekrytering, radikaliserings eller finansiering. Om informationen blir alltför allvarlig och det finns misstanke om brott kan åklagare kopplas in och förundersökning inledas. Det finns en mängd regler som ser till att Säkerhetspolisens åtgärder står i proportion till informationen.

Ökad terroraktivitet kopplad till Syrien

Under 2014 har det i ett internationellt perspektiv förekommit ett ökande antal terrorhot, attentatsplaner och terrorattentat kopplade till konflikterna i Syrien och Irak. Några länder har också höjt sina hotnivåer på grund av detta. Under sommaren 2014 höjdes hotnivåerna i Storbritannien, Australien och Norge.

MAJ 2014 GENOMFÖRDES ett terrorattentat i

Bryssel mot ett judiskt museum av en ensam gärningsman som återvänt till Europa från Syrien. Det var det första attentatet mot mål i Europa som genomförts av en återvändare från Syrien sedan konflikten där bröt ut år 2011. Händelsen i Belgien följdes sedan av ett antal mindre attentat och attentatsförsök i Australien, Kanada och USA där statsanställda och poliser har varit måltavlor.

I några av fallen bedöms attentatsmännen ha agerat på uppmaningar från Islamiska staten i Irak och Levantens (ISIL:s) ledarskap att genomföra attentat i sina respektive västländer som hämnd för den militära insats som den internationella koalitionen ledd av USA startade i Irak i augusti 2014.

Strategisk hotbedömningar

Nationellt centrum för terrorhotbedömningar, NCT, bedömer hotet mot Sverige och svenska intressen i utlandet och följer den internationella utvecklingen när det gäller terrorism. NCT:s hotbedömningar är strategiska. Det betyder att NCT bedömer terrorhotet i ett längre, framåtblickande perspektiv utifrån tillgänglig underrättelseinformation och samlad kunskap. Händelser av det slag som förekommit runt om i världen analyseras tillsammans med underrättelser om både internationella aktörer och individer kopplade till Sverige för att göra en prognos av hotet.

Förhöjt terrorhot

NCT bedömer att terrorhotet mot Sverige är fortsatt förhöjt. Detta innebär bland annat att Sverige

Det är långtifrån självklart att personer går från ideologisk övertygelse till att förbereda attentat i Sverige, men det är ytterst svårt att på förhand förutsäga vem som kommer att planera ett attentat. Säkerhetspolisen bedömer i nuläget att de flesta återvändare inte kommer att planera attentat i Sverige. Vår utmaning är att hitta det fåtal som möjligen kommer att göra det.

Ett europeiskt problem

Personer från Sverige som rest till al-Qaidainspirerade grupper utgör också ett attentatshot utomlands. Sverige har åtagit sig att motverka terrorism även i utlandet och regeringen har gett Säkerhetspolisen i uppdrag att ansvara också för det. I dagsläget finns hundratals personer med europeiska pass som fått stridserfarenhet i Syrien och där kommit i kontakt med radikala och våldsbejakande tankegångar. Många av dem har knutit nya vänskapsband med resenärer från andra europeiska länder, och de kan resa fritt i Europa efter att de återvänt. Därför vilar ett

särskilt ansvar på Säkerhetspolisen att bedriva ett effektivt samarbete med våra internationella partners.

Information från allmänheten

Säkerhetspolisen vill gärna ha information från allmänheten om personer som kan ha kopplingar till terrorism. Exempel på sådan information är om en person söker kunskap om sprängmedel, försöker skaffa vapen eller sprängmedel, och i kombination med detta söker information om möjliga måltavlor och uttrycker stöd för våldsfrämjande ideologier, till exempel al-Qaidas. Personer ute i samhället som misstänker eller förstår att en bekant, kamrat eller släkting håller på att radikaliseras, bör höra av sig till Säkerhetspolisen och kan därmed bidra till att brott inte begås och att människor inte kommer till skada.

Det går bra att nå oss via vår hemsida
www.sakerhetspolisen.se

ses som ett legitimt mål för terrorattentat av våldsbejakande islamister. Det i historiskt perspektiv mycket omfattande al-Qaidainspirerade resandet till Syrien och Irak innebär också att alltför våldsbejakande islamister i Sverige har förmåga att genomföra terrorattentat.

ISIL kallas ofta även Islamiska staten i Irak och Syrien (ISIS) och har sina rötter i al-Qaida i Irak (AQI). Efter utropet av kalifatet i juli 2014 kallar sig ISIL enbart för Islamiska Staten (IS). NCT använder förkortningen ISIL, Islamiska staten i Irak och Levanten i enlighet med FN:s och EU:s terminologi.

NCT bedömer hotet enligt en femgradig skala från **inget hot** (1) till **mycket högt hot** (5). Hösten 2010 höjdes hotet mot Sverige från **lågt hot** (2) till **förhöjt hot** (3). Vid slutet av 2014 bedömde NCT att terrorhotet kvarstår på nivån förhöjt hot (3).

SPIONAGE

Ryska olagliga underrättelseoperationer

Flera länder bedriver idag olaglig underrättelseverksamhet i Sverige i syfte att samla in information till nytta för det egna landet. Under 2014 kunde Säkerhetspolisen konstatera att det största underrättelsehotet mot Sverige utgörs av Ryssland. Rysslands spionage i och mot Sverige är omfattande. Det har dessutom ökat i anslutning till krisen i Ukraina.

OLAGLIGA underrättelseoperationer mot mål i Sverige har ökat. Sådana operationer genomförs ofta av underrättelseofficerare som gömmer sig bakom en diplomatisk fasad. Säkerhetspolisens kontrapionageverksamhet är ett viktigt instrument för att möta detta hot. Ett annat är en vaksam allmänhet.

Diplomatiska skenbefattningar

Det största underrättelsehotet mot Sverige utgörs av Ryssland. Rysslands spionage i och mot Sverige är mycket omfattande. Det har dessutom ökat i anslutning till krisen i Ukraina. På olaglig väg – och i skydd av diplomatiska skenbefattningar – samlar ryska underrättelseofficerare in information om det svenska försvaret, politik, ekonomi, teknik, vetenskap och politiska flyktingar. Ett exempel är den militära underrättelsetjänsten, GRU, som är en del av den ryska krigsmakten.

GRU har funnits och verkat i Sverige sedan 1930-talet. GRU försöker köpa utrustning som endera omfattas av embargo eller är hemlig. Syftet är att öka den tekniska nivån inom den ryska krigsmakten. Säkerhetspolisen har stoppat flera försök till anskaffning av exportlicensbelagda produkter. De försöker också värva agenter och utföra dataintrång med mera. GRU intresserar sig dessutom för militär-, polisiär- och annan personal i utlandstjänst.

Välutbildade och ambitiösa

Personalen i de ryska underrättelse- och säkerhetstjänsterna består ofta av välutbildade, yrkeskunniga och ambitiösa tjänstemän. För en underrättelseofficer inom exempelvis den civila underrättelsetjänsten, SVR, är utbildningen lång och bred. Ämnen som psykologi, språk, litteratur, konst och informationshantering står på schemat.

Den färdigutbildade underrättelseofficeren har en god kompetens att fullgöra sina uppgifter med hjälp av konspirativa metoder och genom att skapa förtroende hos de agenter de har till uppgift att värva samt andra de möter. Som tidigare nämnts, verkar underrättelseofficeren väldigt ofta bakom en diplomatisk skenbefattning. I och med detta ges underrättelseofficeren, utöver de privilegier som följer av en diplomatisk befattning, även ett skydd mot åtal.

Underrättelseofficerare använder ofta täckmantel och utger sig för att vara exempelvis diplomater, journalister eller affärsmän. Foto från Almedalen 2014.

 Läs mer om kontrapionageverksamhet på sid 22.

WIENKONVENTIONEN

Den så kallade Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser reglerar de diplomatiska förbindelserna mellan olika länder genom överenskomna rättigheter och skyldigheter för diplomater och ambassader. Konventionen är både allmänt hållen och mer detaljerad. I konventionen fastslås exempelvis att en ambassad med alla lagliga medel kan hålla sig underrättad om förhållandena och utvecklingen i det mottagande landet. Mer detaljerat är kravet på att en ambassad utan det mottagande landets samtycke inte får sätta upp och använda radiosändare. Ambassaden får inte heller användas på ett sätt som är oförenligt med dess verksamhet

och alla diplomater ska följa det mottagande landets lagar och författningar.

Det mottagande landet har rätt att när som helst och utan att redogöra för sina orsaker förklara diplomater som Persona Non Grata, det vill säga icke önskvärda. Dessutom kan det mottagande landet i avsaknad av en uttrycklig överenskommelse mellan länderna bestämma att ambassadens personalstyrka hålls inom rimliga och brukliga gränser. Ett mottagande land har också rätt att vägra att ta emot tjänstemän av viss kategori.

I likhet med Sverige har Ryssland skrivit under och ratificerat Wienkonventionen.

EN UTMANING FÖR SVERIGE

Många på flykt i världen

Antalet människor som är på flykt i världen är större än på mycket länge. Under 2014 kom 81 301 asylsökande till Sverige och under 2015 kommer enligt Migrationsverkets prognos runt 100 000 personer till Sverige. Som remissinstans till Migrationsverket i utlänningsärenden innebär ökningen en utmaning för Säkerhetspolisen.

FÖR SVENSK DEL ÄR DET främst säkerhets-situationen i Syrien som ligger bakom ökningen av antalet asylsökningar. Sedan 2011 har Sverige mottagit cirka 40 000 asylsökningar från syrier. Förutom asylsökande från Syrien härstammar en stor del av den totala mängden asylsökanden från regioner som ur ett säkerhetsperspektiv kan betraktas som problematiska.

De människor som flyr till Sverige från omänskliga förhållanden och som har ett skyddsbehov har givetvis rätt till skydd och ska bemötas med öppenhet. Samtidigt är det också viktigt att förhindra individer som kan utgöra ett säkerhetshot mot Sverige att etablera sig här. Inom ramen för befintliga flyktingströmmar kan rymmas såväl personer med skyddsbehov som personer som kan komma att utgöra ett säkerhetshot i och mot Sverige. Viktigt är också att de personer som har rätt till skydd här också får det skyddet och inte på nytt utsätts för exempelvis hot och påtryckningar som flyktingspionage.

Det som Säkerhetspolisen framförallt betraktar som problematiskt är att det bland de asylsökande

från exempelvis Syrien och dess närområde, kan finnas personer som har förbindelser till våldsbejakande islamistiska och al-Qaidainspirerade grupper. Det är viktigt att Säkerhetspolisen i sitt förebyggande arbete lyckas identifiera individer som kan kopplas till dessa grupperingar, och som kan komma att utgöra ett säkerhetshot, för att säkerställa att dessa personer inte ges möjlighet att använda Sverige som en plattform för framtida terrorrelaterade handlingar.

Förebyggande arbete

Säkerhetspolisens involvering i utlänningsärenden syftar rent konkret till att individer som bedöms kunna bedriva säkerhetshotande verksamhet inte ska beviljas uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige. Vårt arbete kan innefatta ärenden med koppling till Säkerhetspolisens samtliga verksamhetsområden. Huvuddelen av de ärenden som kräver utredning återfinns idag inom verksamhetsområdet kontraterrorism. Det är ett förebyggande arbete, som fokuserar på att minska risken för terrorattentat såväl i Sverige

som utomlands, och det ska även förhindra stöd-
jande verksamhet och resandeverksamhet till
konfliktområden. Ett framgångsrikt förebyg-
gande arbete bygger på en nära samverkan med
strategiska partners. I detta fall framför allt Mig-
rationsverket.

Erinran undantagsfall

Av den stora mängden asylsökningar som kom-
mer varje år så är det bara en begränsad del som
blir föremål för Säkerhetspolisens utredningar.
Av de ärenden som utreds lämnar Säkerhetspoli-
sen dessutom erinran endast i ett fåtal fall. Med
erinran menas att på goda grunder föreslå att
en ansökan om medborgarskap eller uppehålls-
tillstånd ska avslås. Det förebyggande arbetet
fokuserar på att identifiera och vidta åtgärder i
relevanta ärenden samtidigt som en hög grad av
rättsäkerhet upprätthålls.

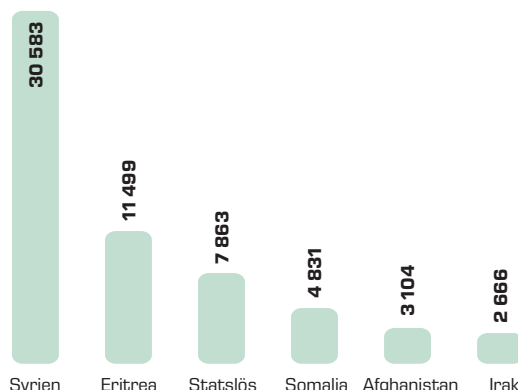
Säkerhetspolisen är också involverad i ärenden
som berör medborgarskap. Detta utgör en central
del i vårt arbete med att motverka att individer
med koppling till säkerhetshotande verksamhet
varaktigt etablerar sig i Sverige. I likhet med asyl-
processen, utgör antalet erinran en liten del av
det totala antalet medborgarskapsansökningar.

Vikten av att balansera behov

Säkerhetspolisen har ett uppdrag att skydda
Sveriges säkerhet. När det gäller utlänningsären-
dena handlar detta om att säkerställa att de som
bedöms utgöra ett säkerhetshot inte ges någon
möjlighet att etablera sig inom vårt lands grän-
ser. Givetvis innebär detta arbete en utmaning,
inte enbart för Säkerhetspolisen utan även för
samtliga parter, exempelvis Migrationsverket,
som har ett ansvar kopplat till dessa frågor. Det
handlar om att balansera olika behov: skyddet
av Sverige och de enskildas skyddsbehov.

Asylsökande 2014

Nedan visas de sex största grupperna av
asylsökande, fördelade efter medborgarskap.

Källa: www.migrationsverket.se

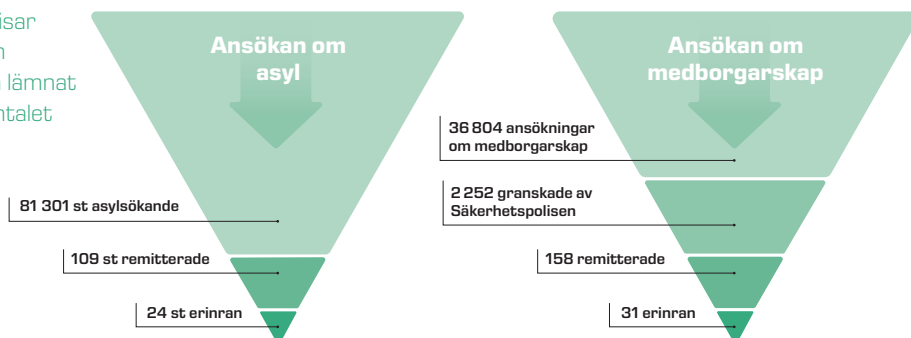
Ibland står dessa behov mot varandra, de är
helt enkelt inte förenliga. Det kan handla om
personer som har skyddsbehov men som på
grund av belastande omständigheter, exempel-
vis en koppling till en terroristklassad organisa-
tion, bedöms kunna utgöra ett säkerhetshot mot
Sverige. I Säkerhetspolisens uppdrag ingår inte
att beakta skyddsbehoven. Om sådana finns
ansvarar Migrationsverket för prövningen av
de skyddsbehoven mot det säkerhetsskäl som
Säkerhetspolisen anför.

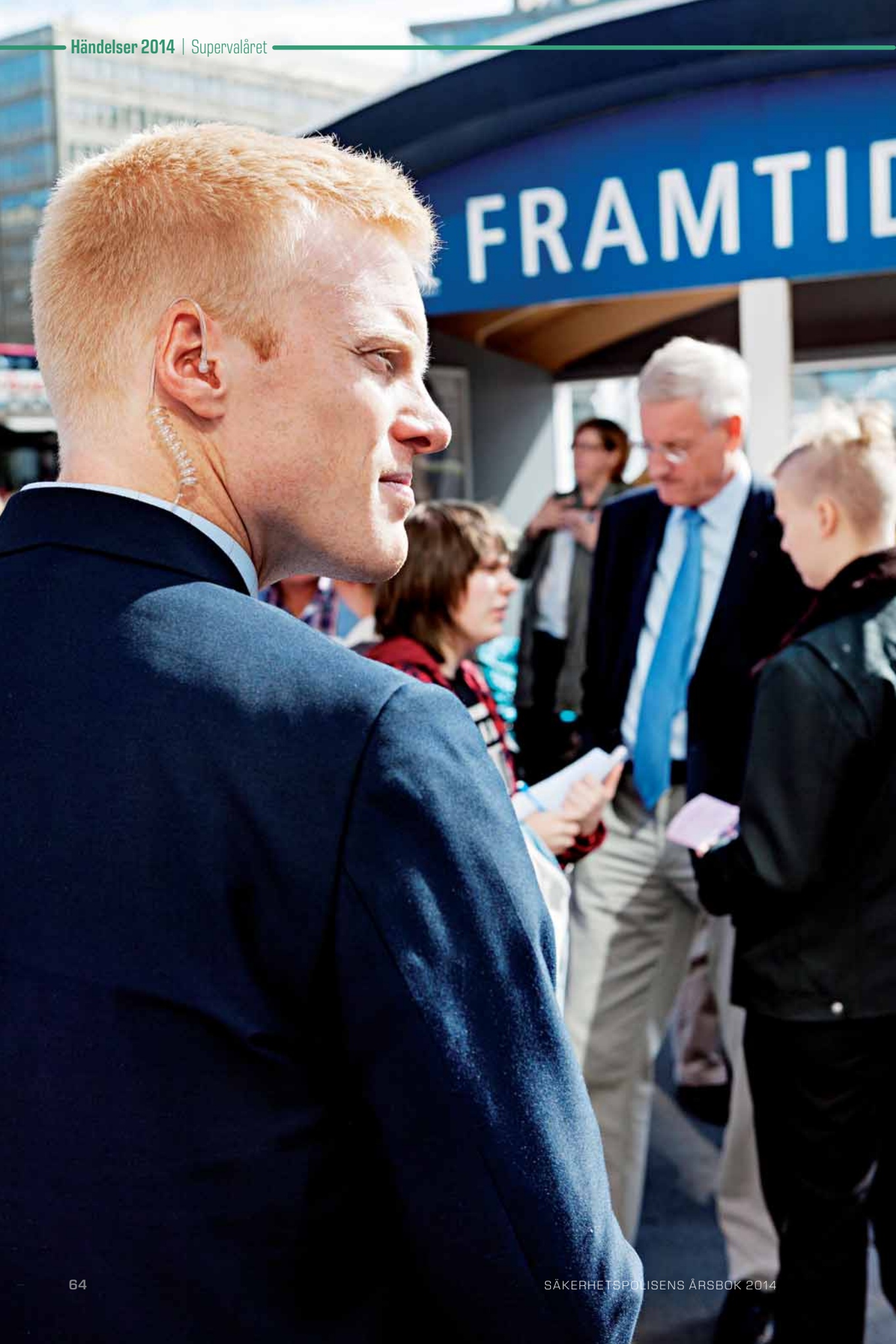
Fokus för Säkerhetspolisens verksamhet är ute-
slutande de säkerhetshotande aspekterna, skyd-
det av Sverige står i förgrunden. Säkerhetspolisen,
tillsammans med andra myndigheter, arbetar för
att uppnå detta mål och samtidigt upprätthålla
rättssäkra bedömningar för de enskilda.

 **Läs mer om flyktingspionage
på sid. 24.**

Säkerhetsärenden 2014

Illustrationerna visar
antal erinran som
Säkerhetspolisen lämnat
i förhållande till antalet
ansökningar.

Ett supervalårs utmaningar

2014 var året då Säkerhetspolisens personskydd tillsammans med övrig svensk polis arbetade för högtryck. Huvuduppdraget var att se till att våra folkvalda politiker kunde genomföra en valrörelse under trygga och säkra former och att samtidigt garantera medborgarnas yttrande- och mötesfrihet.

SUPERVALÅRET INLEDDES med valrörelsen inför valet till Europaparlamentet i slutet av maj. I slutet av juni och början av juli ägde Almedalsveckan i Visby rum, ett årligen återkommande evenemang som alltid lockar stora delar av den centrala statsledningen. Efter ett kort sommaruppehåll drog valrörelsen inför de allmänna valen den 14 september igång på allvar och när resultatet från riksdagsvalet hade fastställts stod det klart att Sverige hade fått en ny regering. Efter att regeringens budget hade fallit i början av december meddelade statsministern att han hade för avsikt att utlysa ett extra val i slutet av året. Med anledning av den så kallade decemberöverskommelsen verkställdes dock aldrig beskedet.

Samverkan nyckeln till framgång

Alla dessa händelser innebar ett mycket omfattande och intensivt arbete för såväl Säkerhetspolisen som för polismyndigheterna.* Säkerhetspolisens skyddspersoner i den centrala statsledningen genomförde mängder av valaktiviteter, särskilt under Almedalsveckan och under den sista månaden innan valet till riksdagen den 14 september.

I samband med dessa aktiviteter låg ansvaret på Säkerhetspolisen att tillsammans med polismyndigheterna genomföra de åtgärder som krävdes för att skapa säkerhet runt skyddspersonerna på de platser där skyddspersonerna skulle vistas.

Nyckeln till att genomföra valrörelserna under trygga och säkra former var den samverkan som hela tiden fanns på olika nivåer och i olika faser mellan bland andra Säkerhetspolisen och polismyndigheterna. Denna samverkan påbörjades redan i oktober 2013 då man inrättade en nationell valstab utifrån ett beslut fattat av rikspolischefen. Samverkan säkerställde att alla involverade parter hade en gemensam lägesbild och att man taktiskt arbetade enhetligt utifrån en nationell inriktning.

Polisintendent Roland Weinfors var en av dem som representerade Säkerhetspolisen i den natio-

nella valstaben. Utmaningen bestod bland annat i att få ihop logistiken, att göra tillförlitliga bedömningar av hot och sårbarheter samt att utifrån dessa bedömningar vidta nödvändiga åtgärder.

– Den största utmaningen under arbetet inför Europaparlamentsvalet utgjordes av Sverigedemokraternas landsomfattande valturné. Under sex veckor genomfördes 90 besök på olika platser runtom i landet, ofta avverkades tre–fyra orter på en och samma dag. Samma typ av upplägg användes sedan i valturnén inför riksdagsvalet några månader senare, berättar Roland.

– Parallellt genomförde övriga riksdagspartier sina valaktiviteter, både inför Europaparlamentsvalet och riksdagsvalet. Över hela landet pågick intensiva insatser där olika delar av svensk polis deltog. Det är alltid individer som bygger upp helheten och det finns en vinning i att personer från olika myndigheter, partier och organisationer har träffats tidigt. Har man dessutom robusta metoder och arbetssätt i grunden skapas den tillit mellan de involverade parterna som behövs för att kunna utföra uppdraget, fortsätter Roland.

Vad görs konkret inför ett möte oavsett om det är i Hörby eller Borlänge?

– Man bedömer om det föreligger någon hotbild mot det aktuella evenemanget. Vidare gör man bedömningar i förhållande till platsen för evenemanget, vilken placering är lämplig för talaren och finns det en bra reträttväg vid en krissituation? Man klargör också vem som har ansvar för vad vid en incident. På samma gång måste mötes- och yttrandefriheten garanteras för andra medborgare, förklarar Roland Weinfors.

– Vartefter valåret fortlöpte drog både Säkerhetspolisen och polismyndigheterna lärdomar och våra insatser under riksdagsvalets turnéer förfinades och utvecklades.

* Sommaren 2014 hade omorganisationen av den svenska polisen ännu inte genomförts. Av den anledningen används de då rådande benämningarna i följande kapitel.

Vi satte en organisation tidigt och har haft fyra ledord: Uthållighet, öppenhet, tydlighet och prestigelöshet, och det var ledord som hölls levande från april till september.

Vad gör Säkerhetspolisen och vad gör den lokala polisen vid varje tillfälle?

– Säkerhetspolisen ansvarar för att bedöma hotbilden mot de skyddspersoner som ska delta i ett evenemang, medan den lokala polismyndigheten ansvarar för att bedöma hot av lokal natur som kan påverka evenemanget. Det kan handla om personer eller grupperingar på orten som tidigare uttalat hot och som kan komma att agera, eller om det finns information om att någon kommer resa till orten med avsikt att störa mötet.

– Utifrån dessa bedömningar vidtar Säkerhetspolisen, i samverkan med den lokala polisen, lämpliga åtgärder för att säkra evenemanget. Säkerhetspolisen ansvarar för närskyddet för skyddspersonen och den lokala polisen för distansskyddet. Tillsammans skapar vi det skydd som krävs.

Säkra färdvägar och platser

– Den lokala polisen på plats har huvudansvar för att demonstrationer som fått tillstånd kan genomföras utan störningar. I samverkan med Säkerhetspolisen säkras de färdvägar och mötesplatser. Förutom att den lokala polisen med-

verkar i insatser då politiker på riksnivå anländer till orten, så har de ansvar för skyddet för politiker på kommun- och landstingsnivå, som också kan vara utsatta för hot och som även de är extra exponerade under ett valår.

Vad kan vara extra svårt i situationer runt ett val?

– De aktiviteter som skyddspersonerna deltar i genomförs, framför allt mot slutet av en valrörelse, med mycket kort framförhållning. Det händer att ledande politiker blir spontana och släpper satta scheman. Kravet på ett personskydd som snabbt kan ställa om och vara flexibelt är därför stort, förklarar Roland Weinfors.

Vad säger ni nu i efterhand, gjordes det en superinsats under detta supervalår?

– Polissverige fungerade bra i de många insatser som valen krävde. Vi satte en organisation tidigt och har haft fyra ledord: Uthållighet, öppenhet, tydlighet och prestigelöshet, och det var ledord som hölls levande från april till september. Vi organiserade oss också på ett sätt som kan tas vidare i den nya polismyndigheten med sina sju stora regioner.

Supervalåret 2014 i siffror

SÄKERHETSPOLISENS INSATSER

EU-valet krävde

456

stycken* insatser med
livvakt eller person-
skyddskoordinator.

Före riksdagsvalet krävdes

1 076

stycken* insatser under de
5 sista veckorna.

POLISENS INSATSER

43 000

stycken** tillstånd till möten gavs
totalt av polisen över hela landet.

2 400

stycken** anmälda brott går
att koppla till valrörelserna.

varav

600

stycken
hot

900

stycken
skadegörelse

900

stycken
övriga brott

* Källa: Säkerhetspolisens valstab. ** Källa: Nationella valstaben.

Säkerhetspolisen är i Almedalen för att personer ur den centrala statsledningen ska kunna arbeta på ett säkert sätt.

Säkerhet i Almedalen

I många år har Säkerhetspolisen varit på plats i Almedalen i Visby, men 2014 års upplaga var mer intensiv än någonsin tidigare med ett riksdagsval i antågande och ett EU-val strax före.

FRÅN SCENER, I DIREKTSÄNDA debatter och i ständig rörelse på gator och torg under Almedalsveckan exponerades skyddspersonerna mer än någon annan gång under valrörelsen 2014. Detta ställde stora krav på såväl Säkerhetspolisen som Polisen.

– Ska jag tala i liknelser så var det en vecka med ”extra allt”. Det vill säga ett tajtare program, ett intensifierat politiskt debattklimat med många skyddspersoner på plats och därmed många i arbete från Säkerhetspolisen. Målet för

oss under politikerveckan i Almedalen är att våra skyddspersoner ska delta under trygga och säkra former, summerar Thérèse Naess, kommenderingschef i Almedalen för tredje året i rad.

Av Säkerhetspolisens skyddspersoner fanns cirka 200 på plats från den centrala statsledningen under veckan. Alla var inte där samtidigt utan ett ständigt flöde av in- och utresande politiker präglar veckan.

– Vi ska säkerställa att när- och distansskyddet

I månader i förväg inhämtas, bearbetas och analyseras material för att ha den aktuella hotbilden klar.

för skyddspersonerna är rätt dimensionerat utifrån den hotbild som föreligger, fortsätter Thérèse Naess.

Samarbete viktigt

Säkerhetspolisens insats i Almedalen består av en gedigen förberedelsefas och en intensiv genomförandefas. I den första fasen handlar det om att skapa en fungerande organisation och logistik för arbetet under Almedalsveckan. I månader i förväg inhämtas, bearbetas och analyseras material för att ha den aktuella hotbilden klar, både för enskilda skyddspersoner och i stort.

– Självklart fortsätter vi också på plats, under själva genomförandet, att inhämta och bearbeta informationen vi har om de aktörer som vi följer, för att hela tiden anpassa skyddet, säger Thérèse Naess.

Thérèse är noggrann med att framhålla det goda samarbete som genomförts med polismyndigheterna i Stockholm och på Gotland både under planeringen och vid genomförandet.

– Samverkan sker innan och under evenemanget också med andra, så som organisatörerna för Almedalsveckan, räddningstjänst, flygplats, kustbevakning och Region Gotland med bland annat ansvar för sjukvård, trafik- och infrastruktur.

Arbetet bestod till exempel i att tillsammans med polismyndigheterna bedöma och besluta om antalet uniformerad eller civilklädd personal i rörelse på de platser där politiska motståndare samlades för organiserade eller spontana möten.

– Det var fler högerextrema och vänsterautonoma grupperingar på plats än tidigare år, men vi hade vetskap om dem och kan i backspegeln se att vi tillsammans med polismyndigheterna i Stockholm och på Gotland arbetade på ett sätt som inte inskränkte någons demokratiska rättigheter, men som ändå gav det skydd som behövdes, konstaterar Thérèse Naess.

Arena för demokrati

Just Almedalen bildar ett slags arena för demokratiskunskap. Flera poliser fick förklara för besökare

varför demonstrations- och mötestillstånd ges till partier och sammanslutningar och vad det finns för grundläggande lagar vi faktiskt lever efter inom svensk demokrati. Det var främst Svenskarnas partis närvaro som väckte människors anstöt och som både polisen och Säkerhetspolisens fick reda ut rättigheter och lagar kring.

– Villkoren är speciella. Alla som är i Almedalen kan se att det är sårbart ur säkerhetsperspektiv med tusentals människor på en så liten yta. Men det faktum att så många intresserade och engagerade personer är samlade och uppmärksamma gör det svårt för till exempel en enskild person att störa eller angripa ett möte, säger Thérèse Naess.

Vad är mest givande med ditt uppdrag i Almedalen?

– Tillfredsställelsen i uppdraget är att nu efteråt se att den dimensionering vi beslutade om fungerade, att samverkan gick smidigt och att de personer vi ska skydda kunde utföra sina uppdrag på ett tillfredställande vis utan att allmänheten eller de olika evenemang som pågick stördes. 🇸🇪

Medlemmar i aktivistgruppen Femen hindras i sitt försök att störa Fredrik Reinfeldts politiska tal från stora scenen under Almedalsveckan.

Politiskt motiverad brottslighet under supervalåret

Valåret 2014 präglade Säkerhetspolisens författningsskyddande verksamhet. Det var val till Europaparlamentet i maj och val till riksdag, landsting och kommun i september.

DET INNEBAR ATT ARBETET MED att förhindra och förebygga den politiskt motiverade brottsligheten mot våra förtroendevalda politiker i den centrala statsledningen prioriterades. Genom nära samarbete med de lokala polismyndigheterna kunde valkampanjerna genomföras utan allvarliga incidenter.

Extremistmiljöerna hade tydliga avsikter att försöka påverka valresultatet. Redan under 2013 fanns indikationer på och uppgifter om att de med brottsliga och våldsamma metoder ville förhindra att politiker och partiföreträdare fick fram sina politiska budskap under valåret, genom att på olika sätt störa och hindra offentliga möten eller hota enskilda politiker, utöva skadegörelser på deras hem och egendom eller använda fysiskt våld. I något fall handlade informationen om sprängattentat.

Protesaktioner i landet

Till största del rörde avsikterna och brotten politiker på lokal nivå eller partier som inte finns representerade i riksdagen, alltså måltavlor som i första hand inte ingår i Säkerhetspolisens uppdrag att skydda. I flera fall handlade det också om ordningsstörningar som ska – och bäst kan –

hanteras av den lokala polisen. Ett exempel är Svenskarnas partis (SvP) valkampanj som genererade protestaktioner på flera platser runt om i landet. Ett antal motdemonstranter blev våldsamma, bland annat i Stockholm den 30 augusti, där flera politiskt motiverade brott mot partiets företrädare begicks.

Hållit samtal

Att händelser av detta slag primärt inte ingår i Säkerhetspolisens uppdrag innebär inte att vi är

OTILLÅTEN PÅVERKAN UNDER VALRÖRELSEN 2014

- Antalet fall av otillåten påverkan under valrörelserna skiljer sig inte nämnvärt från samma period under 2013.
- Jämfört med föregående år utsattes fler partiföreträdare för otillåten påverkan, något som beror på valrörelserna (exponeringsgrad, antalet offentliga möten osv).
- Brottsstyperna är de samma som tidigare, det vill säga den vanligaste formen av otillåten påverkan som är hot, trakasserier och skadegörelser.
- Våld mot person förekommer, till största del som ett resultat av spänningen mellan extremistmiljöerna.

överksamma vid dessa tillfällen eller att vi enbart hänvisar till den lokala polisen. Inom ramen för vårt förebyggande och motverkande uppdrag kan – och ska – vi bistå den lokala polisen på de sätt vi kan. Eftersom vi har uppdraget att fokusera på en viss typ av brott har vi ofta en kunskap om den politiskt motiverade brottsligheten och aktörerna som den lokala polisen kan sakna. Inför större manifestationer, som i Jönköping den 1 maj och i Stockholm den 30 augusti, bidrog vår information och våra bedömningar till att poliserna hade bästa möjliga beredskap och kunde skydda evenemangen på bästa sätt, oavsett vem eller vilka som manifesterade eller vilka bevekelsegrunder meningsmotståndarna hade. Vi har också, tillsammans med den lokala polismyndigheten och på egen hand, genomfört insatser och hållit samtal med misstänkta förövare, bland annat inför politikerveckan i Almedalen.

Teknisk analys och mängder av data

I de fall brott trots allt har inträffat har Säkerhetspolisen bistått vid ingripanden och i förundersök-

Extremistmiljöerna hade tydliga avsikter att försöka påverka valresultatet.

ningar. Vi har exempelvis bidragit med teknisk analys och analys av stora mängder data. Under året har Säkerhetspolisen också deltagit i de rättsprocesser som följde efter de politiskt motiverade brott som begicks under 2013. Det var brott som alltså var en del av konfrontationen mellan vit makt-miljön och den autonoma miljön i Mälardalsområdet och det våldsamma upploppet i Kärrtorp utanför Stockholm. Säkerhetspolisen har till exempel bidragit i utredningsarbetet, analyserat stora mängder data, gjort bedömningar och vittnat i rättegångar.

Sammanfattningsvis har detta bidragit till att begränsa den politiskt motiverade brottsligheten under året.

Första maj-demonstrationen i Jönköping

För våra folkvalda politiker innebär ett valår en stor mängd offentliga aktiviteter som ökar deras synlighet – och därmed också påverkar Säkerhetspolisens arbete. Med två valrörelser under samma år var uppmärksamheten kring våra folkvalda politiker extra stor, något som inte bara gällde riksdagspartierna.

TT AV DE PARTIER som under året fått stor uppmärksamhet är Svenskarnas parti (SvP). Trots att partiet inte ingår i den centrala statsledningen, och därmed inte omfattas av Säkerhetspolisens uppdrag, bistod vi de lokala polismyndigheterna vid flera av SvP:s evenemang. Ett av dessa var partiets tillståndsgivna första maj-demonstration i Jönköping.

Uppmärksamhet och protestaktioner

Enligt egen uppgift inleddes SvP:s valkampanj hösten 2013. Partiet ställde upp till val i ett trettiotal kommuner med målsättningen att få tio kommunala mandat och tio tusen röster i riksdagsvalet. Det innebar en stor mängd →

Inför första maj-demonstrationen i Jönköping bidrog Säkerhetspolisen med information och underlag till hotbilda-bedömning.

SvP:s partiledare bränner en EU-flagga vid Svenskarnas Partis demonstration i Jönköping den 1 maj 2014.

offentliga möten, aktiviteter och manifestationer. Flera av dessa fick stor uppmärksamhet, inte minst då de omgärdades av flera protestaktioner med ordningsstörningar som följd av att den autonoma miljön inte tänkte låta partiets företrädare stå oemotsagda och ville hindra dem från att föra fram sitt budskap.

För den autonoma miljön handlar det om att SvP är en del av den svenska vit makt-miljön. Partiet bildades 2009 då Nationalsocialistisk front (NSF) lades ned och ombildades – först under namnet Folkfronten 2008 och därefter som SvP. SvP vill framstå som ett seriöst politiskt parti, men partiets meningsmotståndare fokuserar på att flera ledare och anhängare har ett förflutet i NSF och andra vit makt-organisationer. För Säkerhetspolisen handlar det om att SvP inte helt tagit avstånd från våldsanvändning, som exempelvis anses vara berättigat i självförsvar, och att ett antal av partiets anhängare under året har misstänkts för politiskt motiverade våldsbrott. Liksom den övriga vit makt-rörelsen använder SvP begreppet självförsvar brett och en del aktiviteter genomförs också för att provocera fram angrepp från den autonoma miljön. Det kan exempelvis handla om val av tid och plats eller det sätt som aktiviteterna genomförs på.

Bistår med kunskap

En av SvP:s mest uppmärksammade aktiviteter var manifestationen i Jönköping den 1 maj 2014

inför vilken den autonoma miljön planerade omfattande protestaktioner. Säkerhetspolisen har en viktig funktion i dessa sammanhang, även om det inte handlar om otillåten påverkan i strikt bemärkelse, det vill säga om politiskt motiverade brott mot personer i grundläggande demokratiska funktioner, utan om risk för ordningsstörningar som ska – och bäst kan – hanteras av den lokala polisen.

Eftersom vi inom ramen för vårt uppdrag följer den politiskt motiverade brottsligheten över tid och därmed har god kunskap om aktörerna, kan – och ska – vi bistå den lokala polisen så att den har de bästa förutsättningarna (kunskap och beredskap) för att tillståndsgivna evenemang ska kunna genomföras. Därmed får deltagarna föra fram sina åsikter, oavsett vem eller vilka som demonstrerar eller vilka bevekelsegrunder meningsmotståndarna har.

Hotbilda-bedömning

Inför första maj-demonstrationen i Jönköping bidrog Säkerhetspolisen med information och underlag till hotbilda-bedömning, till exempel om hur många som avsåg att närvara och vilka som bedömdes ha avsikt och förmåga att begå brott för att hindra SvP från att föra fram sin åsikt. Under den aktuella dagen fanns Säkerhetspolisen också på plats i Jönköping, både i ledningsstaben och i kommenderingen, för att bidra till att reducera hot och sårbarheter. Bland annat beslagtogs diverse gatustridsvapen (exempelvis knivar), pyroteknik (rökbomber och bengaler) och föremål som avsågs att kastas mot demonstrationståget (bland annat glödlampor fyllda med färg).

Flera personer greps misstänkta för bland annat förberedelse till grov misshandel och demonstrationståget kunde anvisas alternativa vägar för att undgå motdemonstranternas blockader. Även ett par SvP-anhängare greps misstänkta för misshandel av motdemonstranter. Sammantaget bidrog detta till att SvP:s tillståndsgivna demonstration i Jönköping kunde genomföras, men också att ordningsstörningar i anslutning till andra SvP-evenemang kunde stävjas och begränsas.

Förundersökning om terrordåd nedlagd

Självordsbombaren Taimour Abdulwahab sprängde sig till döds i december 2010 på Bryggargatan i Stockholm. Hösten 2014 lades förundersökningen ned efter beslut av chefsåklagare Agnetha Hilding Qvarnström vid Riksenheten för säkerhetsmål.

SKÅLET TILL ATT förundersökningen lades ned var att utredningen inte visade att det fanns några medgärningsmän, och att den ende misstänkte var avliden.

Skälet till den långa utredningstiden var att begäran om rättslig hjälp skickats till olika länder, och att svar därifrån lät vänta på sig.

– Det första året ägnade vi åt att kartlägga vad som skett under dagen för händelsen. Tiden där efter har vi ägnat åt att arbeta vidare med de spår vi hade. Vi har försökt utreda om det fanns några medgärningsmän och försökt att fullt ut förstå motivet bakom dådet, förklarar chefsåklagare Agnetha Hilding Qvarnström.

Brittisk medhjälpare dömd

I Skottland höll svensk polis hösten 2012 ett förhör med den där dömd Nesserline Menni, som är dömd för att ha överfört pengar till Taimour Abdulwahab. I förhöret berättar Menni om omständigheterna kring pengaöverföringar till Taimour Abdulwahabs bankkonton, och han tycker sig kunna förklara dessa pengaöverföringar. Menni nekar till att pengarna skulle varit avsedda att finansiera Taimour Abdulwahabs gärning. Menni är dömd men har överklagat domen, så det finns ännu ingen lagkraftvunnen dom mot honom. Han har så här långt fått tre års fängelse för att ha överfört nästan 7 000 pund till bankkonton som tillhörde Taimour Abdulwahab för att, enligt domen, haft vetskap om att dessa pengar skulle – eller kanske kunde – användas för finansiering av terrorism.

Den rättsliga hjälpen från Irak var svår att få på grund av krig och oroligheter. Begäran om rättslig hjälp skickades via Justitiedepartementet i mars 2012. Under våren 2014 inkom svar från irakiska myndigheter att personen i fråga var identifierad och svensk polis var välkommen att delta i förhör med personen.

– Orsaken till begäran var att Taimour Abdulwahabs telefon hade kontakt med ett irakiskt telefonnummer timmarna före dåden. Vi var intresserade av att få reda på vem numret till-

hörde och att få hålla förhör med vederbörande, berättar Agnetha Hilding Qvarnström.

Med hänsyn till utvecklingen i regionen och i det område där personen ifråga förmodligen bodde, ansåg Agnetha Hilding Qvarnström och ansvarig polis att det inte var lämpligt att resa till Irak under tidig sommar 2014 då området kontrollerades av terrororganisationen ISIL (Islamiska staten i Irak och Levanten).

– I ett fall som detta fick vi väga in den risk svensk polis skulle bli tvungen att ta mot den information man kan förvänta sig få, och vad den kan tänkas ge, förklarar Agnetha Hilding Qvarnström.

Chefsåklagare
Agnetha Hilding
Qvarnström.

Vad vet ni om hur gärningsmannen levde?

– Perioden mellan 2003 och december 2010 bodde och verkade han i Luton i England, förutom en kort period i Sverige. Åklagare och utredare har inte kunnat se att han gjort något i Sverige som

borde ha fått myndigheter att titta närmare på honom.

Kom rättslig hjälp från England?

– I mars 2011 skickades den första begäran om rättslig hjälp. Den återkallades av mig då engelsmännen själva inledde förundersökning om brott. Sverige återkom med en ny begäran i oktober 2011. Svar kom i december 2011 och vi fick då en del material. Det har också hållits förhör på vår begäran. Det visade sig dock att förhör med hustrun, svägerskan, svågern, svärmodern och några vänner till Taimour Abdulwahab inte har hållits. De, och deras juridiska ombud där sådant har funnits, har tillfrågats om de vill ställa upp i förhör, och sagt nej. Detta besked fick jag i mars 2012.

Varför fick ni inte hjälp?

– Tillvägagångssättet i England har beskrivits för mig som att de som ska höras tillfrågas av polis om de är villiga att ställa upp på förhör. Säger de nej kan man vända sig till domstol, och domstolen kan kalla vittnen till domstolen för att svara på frågor. Detta är en sällan använd metod, och den har inte ansetts verkningsfull i detta fall, då

vittnena inte vill medverka. Man drar inte igång detta förfarande när resultatet förmodligen inte ger någonting. Här kommer vi inte längre.

Hade Taimour Abdulwahab medhjälpare i Sverige?

– Utredningen har inte på något sätt kunnat påvisa att Taimour Abdulwahab hade någon medgärningsman i Sverige. Och inte heller att någon annan person var inblandad i en tidig planering i Sverige.

Kan ni se vilka motiv som låg bakom Taimour Abdulwahabs handling?

– Precis före dådet ringde Taimour Abdulwahab till sin fru i Luton, en nyhetsredaktion i Sverige och Säkerhetspolisen och säger då att hans huvudsakliga motiv för dådet är den svenska truppnärvaron i Afghanistan och Lars Vilks Muhammedteckningar.

Har vi nått vägs ände kring den här händelsen nu?

– Det råder fortfarande förundersökningssekretess då utredningen kan återupptas om nya bevis kommer in i utredningen och om åklagare anser det nödvändigt, avslutar Agnetha Hilding Qvarnström.

OM TERRORDÅDET I STOCKHOLM 2010

Den 11 december 2010 sprängdes två bomber i Stockholm, mitt under julhandeln. Den första var en bilbomb placerad på en tvärgata nära de stora affärsgatorna i centrala Stockholm. Den andra sprängningen skedde i närheten strax efteråt på Bryggargatan, och då dog den 28-årige Taimour Abdulwahab. Det visade sig senare att han låg bakom båda bomberna. Hans uppsåt var att spränga sig mitt

i folkhavet på Drottninggatan och hade han lyckats med det hade ett ohyggligt scenario utspelat sig. Taimour Abdulwahab föddes i Irak, men växte upp i Tranås. Från 2001 var han huvudsakligen bosatt i England och där blev han allt mer radikal i sin tolkning av islam. Den lokala moskén uteslöt honom på grund av hans extrema åsikter. Under åren före dåden gjorde han flera resor till Irak.

SÅ GENOMFÖRDES UTREDNINGEN

Runt 100 poliser från Säkerhetspolisen och Stockholmspolisen samt poliser från Tranås, Eksjö och Jönköping har arbetat med utredningen. Dessutom har Statens kriminaltekniska laboratorium och Totalförsvarets forskningsinstitut varit behjälpliga. Ungefär 1600 förhör har hållits i Sverige med människor i omedelbar

närhet till platsen för sprängningarna, med anställda i butiker och med boende i området. Upplýsningar har hämtats in från familjemedlemmar och andra i Tranås som kunnat bidra med information av värde för utredningen. Ett stort antal husrannsakingar har genomförts. Den 22 oktober 2014 lades förundersökningen ner.

Hackerangreppen på Logica

Ett dataintrång i en stordatormiljö på outsourcingföretaget Logica för ett par år sedan fick omfattande konsekvenser. Domarna mot de inblandade föll under 2013. Ett nytt dataintrång begånget av delvis samma gärningsmän upptäcktes och nya domar föll i Danmark under 2014.

SLUTET AV MARS 2012 kontaktades Säkerhetspolisen av outsourcingföretaget Logica, som idag bytt namn till CGI. De hade upptäckt dataintrång i sin stordatormiljö. I stordatormiljön fanns bland annat tusentals personnummer till personer med skyddad identitet. Uppmärksamheten gjordes av dem som hanterade driften av stordatorerna och inte av någon säkerhetsprodukt som exempelvis antivirus eller intrångsdetekteringssystem. Det allvarliga med intrånget var att det i denna miljö fanns stora mängder personrelaterad data från ett antal stora myndigheter och organisationer. Genom sin outsourcing hade de lagt mycket data hos företaget.

Extra allvarligt var att det i den angripna miljön fanns personuppgifter för personer med skyddad identitet och dessutom uppgifter om i princip alla polisanställda i Sverige, bland annat om de anställdas arbetsområde.

Svårt att finna teknisk bevisning

Det ovanliga med angreppet var att det riktades mot stordatormiljöer vilket inte är den typ av

miljö som vanligtvis brukar vara målet för elektroniska angrepp. Stordatorer har traditionellt ansetts vara säkra och används än i dag inom ett flertal sektorer i samhället, till exempel av banker, försäkringsbolag och flygbolag. Tidigt startades en förundersökning och en åklagare kopplades in. Eftersom Logicas verksamhet bedrevs i Stockholm hamnade ärendet hos Länskriminalpolisen i Stockholm med tekniskt utredningsstöd från Säkerhetspolisen och från Rikskriminalpolisen.

Den tekniska utredningen blev mycket komplicerad eftersom stordatormiljön inte är en miljö som utredare i de rättsvårdande myndigheterna är vana att arbeta i. Säkerhetspolisen ansvarade för detta stöd till åklagaren.

I denna typ av ärende måste utredningsarbetet och det IT-forensiska arbetet ske parallellt med sårbarhetsreducerande åtgärder. Det som skett vid intrånget var att data som tillhörde bland andra Kronofogdemyndigheten, Skatteverket, Rikspolisstyrelsen, Logica, Comhem, MasterCard, ICA och Handelsbanken hade hämtats ut.

Resultatet av utredningen tydde på att angriparen visat stort intresse för persondata främst inom rättsvårdande myndigheter.

Rikspolisstyrelsen klassade händelsen som "Nationell särskild händelse" eftersom det bedömdes att uppgifter om personer, till exempel poliser med känsliga befattningar, kunde vara röjda. Även Skatteverket, som ansvarar för uppgifterna om skyddade identiteter, skapade en telefonsluss dit människor med skyddade personnummer kunde ringa om de var oroliga.

Hot mot rättsvårdande myndigheter

Resultatet av utredningen tydde på att angriparen visat stort intresse för persondata som rörde rättsvårdande myndigheter. Säkerhetspolisens tekniska utredning visade att mycket data som hade läckt ut gick att pussla ihop till känslig information. Exempelvis kunde skyddade personnummer knytas till både personnamn och adress genom att kombinera olika delar av informationen från intrången. Angriparen uppvisade stor målmedvetenhet och hade på ett mycket avancerat sätt lyckats utnyttja sårbarheter i stordatormiljön.

Förutom intrången mot Logica framkom under utredningen att angriparen även kunde misstänkas för bedrägeri och försök till grovt bedrägeri mot storbanken Nordea.

Information från den tekniska delen av utred-

ningen gjorde att det tidigt riktades misstankar mot en svensk medborgare och grundare till en populär fildelningssajt. Han dömdes 2008 till ett års fängelse och ett stort skadestånd i en dom rörande fildelningssajten. Han avvek dock från Sverige, före fängelsevistelsen, och bosatte sig i Kambodja.

Den svenske medborgaren som var huvudmisstänkt greps av den lokala polisen i Kambodja den 30 augusti 2012 och strax efter, den 14 september häktades han i Sverige. Specialister från Sverige, däribland från Säkerhetspolisen, deltog i arbetet i Kambodja. Dock skedde själva gripandet innan svensk polis var på plats. I Sverige startade det IT-forensiska arbetet med IT-beslagen från Kambodja den 3 september. Länskriminalpolisen hade huvudansvaret men arbetet skedde i nära samverkan med Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen. Tidigare samma sommar hade ytterligare en person i Sverige gripits för dataintrången. Han dömdes senare tillsammans med den huvudmisstänkte.

Rättegångarna

Det IT-forensiska arbetet med beslagen var omfattande och framgångsrikt. Data från intrången identifierades och säkrades. Dessa

data utgjordes bland annat av chatkonversationer mellan de misstänkta svenskarna och andra personer. I dessa konversationer erkänns i princip intrången mot Logica.

Under hösten 2012 och hela våren 2013 fortsatte arbetet med förhör och att IT-forensiskt analysera beslagtagen IT-utrustning. Under maj och juni 2013 genomfördes rättegången mot den huvudmisstänkte vid tingsrätten. Han dömdes till två års fängelse för dataintrång, samt grovt bedrägeri och försök till detta. Domen överklagades till hovrätten av såväl åklagare som försvar. I september 2013 genomfördes rättegången i hovrätten där straffet sänktes till ett år eftersom punkterna rörande

Rättegången 2013 angående det omfattande dataintrånget.

grovt bedrägeri och försök till detta mot Nordea ogillades.

Tidigt i utredningen framkom det även att outsourcingbolaget CSC:s verksamhet i Danmark, varit utsatt för dataintrång. Angriparna kom bland annat över information relaterad till den danska polisens körkortsregister och efterlysta personer inom Schengenområdet. Detta meddelades primärt till dansk polis och för kännedom till danska säkerhetspolisen.

Under 2013 och 2014 förbereddes och inledades en rättegång mot samme svenske medborgare, som fälldes för brottet mot Logica, och en dansk medborgare avseende intrången mot danska CSC. En medarbetare från Säkerhetspolisen kallades som vittne till rättegången i Danmark. Den svenske medborgaren dömdes i slutet av oktober 2014 till tre och ett halvt års fängelse vilket har överklagats av såväl åklagare som försvar.

LÄRDOMAR AV LOGICA-FALLET

Henrik Christiansson, enhetschef för området informationssäkerhet och bevissäkring i IT-miljö vid Säkerhetspolisen, har följt utredningen som beskrivs i artikeln ovan, om hackerangreppen på Logica. Här berättar han om hanteringen av fallet och de svårigheter som fanns.

– Incidenthantering betyder för Säkerhetspolisens del att man på ett strukturerat sätt, tillsammans med relevanta parter genomför aktiviteter för att säkra bevis från dataintrånget. Man måste klargöra den uppkomna skadan, reducera sårbarheter så att fortsatt möjlighet till intrång minimeras och dessutom reducera effekten av den redan inträffade skadan av intrånget. Det innebär också att genomföra informationsinhämtning för att identifiera hotaktörerna, säger Henrik Christiansson.

Hur såg det ut i fallet Logica?

– Hela den inledande incidenthanteringen var mycket svår att genomföra eftersom det i de drabbade systemen fanns många olika informationsägare och varje drabbad myndighet och företag har sitt eget sätt att hantera incidenter. Det är dessutom en parallell hantering där Säkerhetspolisen ska utföra bevissäkring och bistå de drabbade med skade- och sårbarhetsreducerande råd.

Vad är viktigast att börja med?

– Inledningsvis är det väsentliga för Säkerhetspolisen att skapa en bra bild över vad som hänt i den tekniska miljön. Det är nödvändigt att involvera erfarna informations-/IT-säkerhetsspecialister och IT-forensiker som leder och

genomför arbetet. Om liknande intrång sker i framtiden är förutsättningarna för brottsutredningar bättre. I januari 2015 startade ett Nationellt IT-brottscentrum hos den nya Polismyndigheten där incidenter av detta slag bedöms och hanteras. Säkerhetspolisen finns representerad vid centrumet.

Hur går bevissäkring till?

– Bevissäkringen i stordatormiljön var en utmaning. Den krävde samverkan mellan tekniska specialister från flera organisationer, liksom med stordatorleverantören. Det var nödvändigt att alla arbetade med ärendet under en längre tid. Den andra huvuddelen av bevissäkringen görs sedan i den utrustning som den misstänkte har använt. Beslag som görs i IT-miljö kräver alltid noggranna förberedelser, och det krävs detaljerad planering när det, som i det här fallet, görs i samverkan mellan olika länder.

Vilken betydelse får rättegången och domen?

– Alla aktörer som deltagit i rättskedjan har lärt sig mycket av arbetet med just detta dataintrång eftersom det fanns så många komplicerande aspekter av intrånget. Exempel på detta är att identifiera och bedöma skadan. Det rör sig om bedömningar av stora mängder känslig information som är röjd.

– Ett viktigt steg i arbetet med att beivra den här typen av brott är att det i brottsbalken från och med 2014 finns en särskild straffskala och rubricering för grovt dataintrång. Numera kan en gärningsperson dömas till sex års fängelse för grovt dataintrång, om gärningen orsakat allvarlig skada, avslutar Henrik Christiansson.

Bedömer hot och sårbarhet

Säkerhetspolisens analytiker har i uppdrag att hindra att brott begås.

De försöker förutsäga och få en bild av hot innan de realiseras. De ska också identifiera sårbarheter innan de utnyttjas. Möt Martina som är operativ analytiker inom området kontraterror.

DET KRÄVS ATT ANALYTIKER vågar ifrågasätta och ser brett, säger Martina, när hon i en mening försöker summera sitt jobb.

Vad gör en analytiker på Säkerhetspolisen?

–Vi är ganska många analytiker som jobbar här och vi gör därför olika saker och har olika uppgifter på myndigheten. Några arbetar med analys av stora datamängder, några arbetar med strategisk analys och har till uppgift att genom tidig förvarning peka på trender eller nya, kommande hot som Säkerhetspolisen står inför. Den stora majoriteten analytiker är operativa analytiker och arbetar med kontraterrorism, kontraspionage, författningsskydd, personskydd eller säkerhetsskydd.

Vilken är skillnaden mellan en operativ och en strategisk analytiker?

–Operativa analytiker är till skillnad från strategiska mer inriktade på här och nu och deltar dagligen i det operativa arbetet och i förundersökningar. Men även om analytikerna har olika roller och uppgifter så har allt arbete ett viktigt gemensamt drag: att bedöma hot och sårbarheter.

Vilka metoder använder ni för att bedöma hot?

–En bedömning av hot utgår från en aktörs avsikt och förmåga. Vi går inte in i detalj på vilka arbetsmetoder som vi har på Säkerhetspolisen. Men de flesta av våra metoder är framtagna internt för att passa de speciella behov som vi har. Självklart tar vi intryck av metoder exempelvis inom forskningen, och vid andra polis- eller säkerhetstjänster.

–I det operativa arbetet sätter vi upp olika hypoteser eller idéer om en aktörs avsikt och förmåga och sedan testar vi dessa idéer med hjälp av den information om aktören som vi har. Har personen tidigare rest till konfliktområden? Har han eller hon skickat pengar för att stötta terrorverksamhet utomlands? Har personen de resurser som skulle krävas för att utgöra ett hot? På så vis gör vi en bedömning av vilken hypotes om en aktörs agerande som är mest trolig. Det kan vara svårt, framförallt för att vi inte alltid har all information som vi behöver utan får göra vår bedömning på det materialet som finns.

Det är också viktigt att ta med de aspekter som talar emot att en idé eller hypotes stämmer och att uppmärksamma var det finns kunskapsluckor, alltså vad vi tror att vi inte vet. Och ibland gör vi fel bedömning.

Nästan alla analytiker vid Säkerhetspolisen har akademisk bakgrund och har studerat vid universitet i Sverige eller utomlands.

Är det några särskilda egenskaper som man bör ha som analytiker?

– Ja, alla bidrar förstås med olika egenskaper men generellt så är det viktigt för en analytiker att ha hög integritet men samtidigt låg prestige. Men det menar jag att man måste våga stå för de bedömningar som man gör, även om andra tycker annorlunda, men också kunna ifrågasätta och vara öppen för information som gör att bedömningen måste ändras.

– En analytiker ska också ha förmågan att se brett och väga samman stora mängder information från spridda källor för att sätta ihop till en helhet. I det arbetet har vi också en del verktyg att luta oss mot, som exempelvis att vi med databasers hjälp kan sortera information.

Hur blir man analytiker?

– Nästan alla analytiker vid Säkerhetspolisen har akademisk bakgrund och har studerat vid universitet i Sverige eller utomlands. Många har studerat statsvetenskap eller andra samhällsvetenskapliga ämnen, några har specialiserat sig inom vissa länder och kulturer eller har särskilda språkkunskaper. Några är poliser i botten.

Kan du berätta något om din vardag?

– Som operativ analytiker i kontraterrorarbetet ingår jag i en grupp som består av flera olika personer, inte bara analytiker. Just nu handlar mycket av arbetet om personer som reser till eller återvänder från Syrien. Många av de bedömningar som vi gör är del i ett förebyggande arbete. Det finns en oro att personer som återvänder från Syrien har skaffat sig en förmåga att utföra attentat i Sverige, och ibland kanske en avsikt, och vi försöker bedöma om detta stämmer.

– Om en förundersökning inleds deltar vi också i det arbetet. Så var exempelvis fallet efter attentatet på Bryggargatan i Stockholm 2010. Då jobbade vi mycket tillsammans med handläggare och utredare med att försöka bedöma om det fanns ytterligare aktörer med avsikt och

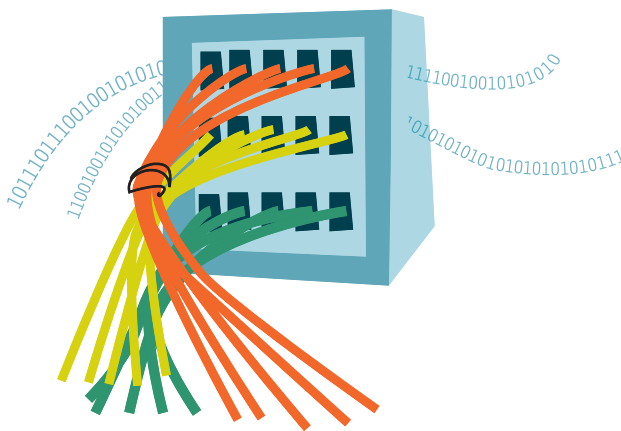
förmåga att genomföra fler attentat. Vi arbetade även med att bedöma den information som framkom om gärningsmannen. Det var en intensiv period.

Varför ville du bli analytiker på Säkerhetspolisen?

– För min del handlade det om att använda min universitetsutbildning för att kunna hjälpa till att motverka sådant som är brottsligt i samhället. Under tiden som jag studerade inträffade flera stora terrorattentat som 11 september i USA 2001, bombningarna i Madrid 2004 och terrorattentaten i London 2005. Jag kände starkt att om jag fick chansen att delta i ett motverkande arbete kring terrorism, så ville jag göra det.

Har arbetet på Säkerhetspolisen påverkat ditt privatliv?

– Nja, både ja och nej. Flera av oss som jobbar som analytiker är rätt öppna med det, bland annat deltar vi regelbundet i seminarier och föredragningar utanför myndigheten och då går det inte alltid att vara hemlig. Men visst, när jag träffar exempelvis andra föräldrar på förskolan eller gamla skolkamrater som jag inte träffat på länge så kan det hända att jag undviker att hamna i frågor om jobb och arbetsplats, särskilt när det handlar om människor som jag inte känner så väl.

Vi skyddar Sverige
och demokratin.

Säkerhetspolisen

Box 12312, 102 28 Stockholm
Tfn 010-568 70 00, fax 010-568 70 10
E-post sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se
www.sakerhetspolisen.se